

BIBLIOGRAFIA

Arxiu de Tradicions populars. Director : Valeri Serra i Boldú. Barcelona, Muntaner, 44. Subscripció a la sèrie de 12 fascicles, 80 pessetes. Fascicles publicats : I-IV, 256 pàgs.

Valeri Serra i Boldú és conegut de temps per les seves recerques folklòriques. *Les Cançons de pandero*, que canten les majo-
rales d'Urgell a la taula dels convits d'esposalles o de batialles, són un joiell de la poesia popular catalana. *El Calendari folklòric d'Urgell* (1915) és una replega ben interessant de costums i de tradicions catalanes i, específicament, de la terra del seu col·lector, la Plana d'Urgell.

Les notes disperses de folklore català són nombroses i força interessants. El *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* i el *Butlletí del Centre Excursionista de Manresa* n'han publicat una sèrie nombrosa. Revistes comarcals desaparegudes, com *El Catllar*, de Ripoll; *La Veu de Montserrat*, de Vic, etc., contenen, en llurs col·leccions, treballs i estudis de folklore força curiosos. També en diferents publicacions espanyoles de caràcter regional es troben disperses notes de folklore, com en trobem en la *Revista de Filología Española*, en la *Revista Internacional de los Estudios Vascos* o en la revista *Nos* de Galícia.

Mereixen una especial lloança els *Estudis i Materials* de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, dirigit pel doctor Tomàs Carreras Artau.

L'única publicació sistemàtica que, a Espanya, teníem fins ara d'estudis folklòrics era l'*Eusko-Folklore*, que compta nou anys d'existència, dirigida pel doctor Barandiaran, professor del Seminari de Vitòria. El folklore francès, en canvi, és conegudíssim, gràcies a l'obra monumental de Rolland, *Faune populaire de la France*, com ho és el folklore de Suïssa, gràcies als *Archives Suisses*

des Traditions populaires, que compten una trentena d'anys d'existència, i gràcies, també, a la Société Suisse des Traditions populaires. Avui, més que mai, interessa el conèixer l'ànima popular i el reviu les velles tradicions. En els països germànics, més encara que no pas en els països romànics, domina un fort corrent cap a la ciència popular i cap a l'art popular. La idea, per tant, de Valeri Serra i Boldú, de publicar un *Arxiu de Tradicions populars*, és avinent i encertada. Una curta ressenya dels treballs publicats en aquest *Arxiu* donarà una idea de la valor d'aquesta publicació.

La tradició de la nostra terra és profundament cristiana; l'editor, que la viu, comença amb la invocació *In nomine Patris*, i explica la finalitat de l'*Arxiu*. Un article doctrinal de R. Serra i Pagès, *El domini del Folklore* (pàgs. 8-10), estableix l'extensió i els límits de les replegues folklòriques. S. Farnés glossa la dita popular *Sant Joan, bon sant* (11-12), i uns versos sobre *La Virgen de la Carrodilla* ens donen una mostra força interessant de dialecte aragonès fronterer (12-13). Sara Llorens de Serra, en *Els antics monuments literaris a Pineda*, observa agudament, que una sèrie de temes de la literatura medieval viuen, encara avui, en les llegendes populars de Pineda. La mitologia grega i llatina viuen en les rondalles i narracions sardes i mallorquines. Joan Amades dedica un estudi als *Jocs de paraules* (17-25), i recull una sèrie de jocs de mots creats per la cacofonia. A les pàgines 25-27 es donen algunes variants de la *Llegenda de Sant Eloi* (Barcelona, Balaguer, Vilassar, Torà). Cal fer esment, d'una manera especial, de la secció que V. Serra i Boldú anomena *Geografia popular* (pàgs. 27-33, 65-70) i *Geografia folklòrica* (152-153, 217-218) en la qual se citen els mals noms donats per uns pobles als altres pobles veïns. Aquests materials, juntament amb els del mapa 3 de l'*Atlas lingüístic de Catalunya* poden ésser una font ben interessant per un estudi de nomenclatura popular. També publica una sèrie de rondalles: *El sabateret que va ésser sant pare* (33-34); *Lo gra de mill i la gallina*, recollida de Juli Delpont (34-35); *Es vei-matei i es vei-tirulil·lu*, recollida d'Andreu Ferrer i Guinard (35-36); *El Cigronet* (36-37); *Es nas de dos pams*, d'Antoni M.ª Alcover (148-152); *En xixanets*, de Julita Farnés (213); *El dallaire*, d'Adelaida Ferré de Ruiz Narvæz (213-215).

Les llegendes i tradicions reunides en aquests quatre fascicles són nombroses i força curioses : *Llegenda de sant Jordi de Rocallaura*, contada per Teresa Bergadà (36); *Les llegendes de sant Nicolau*, de Valeri Serra i Boldú, acompanyades d'interessants il·lustracions (73-78); *La santa mà*, per Mn. Jacint Verdaguer (83); *La Verge de Llussa*, per Josep M.ª Vilarnau (84-86). Lluís Marsal conta les llegendes que corren entorn de la figura del Rector de Vallfogona (86-89). *L'element cavalleresc en les llegendes*, de Pere Vayreda i Olives (132-134).

També publica una sèrie de cançons i de goigs : *Cançó del combregar*, *Goigs del Roser*, etc. És especialment interessant la secció dedicada als *Costums* : *Notes per un article fallero*, de Josep Navarro i Cabanes (39-41). El notable article de Valeri Serra i Boldú sobre *La matança del porc* (41-50), acompanyada d'il·lustracions de cançons populars, de representacions d'aquesta escena d'antics capitells de Ripoll i de l'Estany, constitueix, juntament amb *Les matances* de les delicioses *Contarelles* de Jordi d'es Recó (391-489), una narració interessantíssima de costums típics de la nostra terra. En *La grua i l'estel* (51-56), Aureli Campmany explica un dels jocs d'infants més típics de Catalunya. També és curiós l'article sobre *Les representacions escèniques de la Setmana santa*, de Blasi Vallespinosa (94-100). Josep Maria Puig i Roig explica *Com es pot construir un pessebre* (56-58, 174-181, 248-251). També cada fascicle té una secció on es recullen les *creences* i *supersticions* i, amb elles, la medicina popular. Cal citar, també, entre altres, l'article *Les danses de Vilanova* (100-103), de Joan Amades; notes de cuina popular; l'article *Estudi de la llengua i l'Etnografia*, d'A. Grieria (129-131), *Romansos i Ventalls* (137-147), de Valeri Serra i Boldú, ric d'il·lustracions; i altres aclariments del mateix tema (219-223); *Juegos y costumbres infantiles del Valle de Arán* (155-157), de F. Bouza Brey; *Fires, mercats i aplecs de la Segarra Alta* (158-164), de Xavier Bosch; *Albadas del Baix Aragó* (164-168), de Miguel Arnaud; altres notes de *Folklore aragonès* (185-186); S. Farnés, *Dues Cultures* (193-199). L'article de Rudolf Llorens i Jordana, *Sobre una llegenda popular medieval : un penjat preservat de morir miraculosament; un gall i gallina ressuscitats miraculosament*, començat de publicar (200-210), que és una recerca exemplar entorn d'una llegenda. També tenen un especial interès

les *Consuetuds parroquials de Santa Maria del Mar* (224-229), de Lluís Daunis i Grau; l'article *Els antics corredors d'orella i llur pietat* (229 i ss.), de Valeri Serra i Boldú; *La nina* (238-241), de Maria Solà de Sellarès, i el preciós article sobre *Las «Romaxes» de San Andrés de Teixido* (Galícia), publicat per Frederic Maciñeira (241-247). El *Noticiari* de la fi de cada fascicle dóna noves i bibliografia del moviment folklòric, de concursos, festes, etc.

Arxiu de Tradicions populars és indispensable a tots els que es preocupen de conèixer l'art i la ciència popular.

Obra del Cançoner popular de Catalunya, Materials, vol. I, 479 pàgines; vol. II, 457 pàgs.; vol. III, 487 pàgs. Barcelona, 1927, 1928, 1929.

La Fundació Concepció Rabell i Cibils, vídua de Romaguera, entre les diverses empreses de caràcter científic per ella sostingudes, ha donat una singular preferència a l'*Obra del Cançoner popular de Catalunya*, i en són una bella mostra aquests tres volums de *Materials* editats esplèndidament.

Cap trobador provençal ha tingut l'alta honor d'una edició monumental, com el nostre Ausies March,¹ ni cap cançó popular ha merescut una indumentària tan pomposa com els *Goigs del Roser*² ni com les cançons populars catalanes reunides en l'*Obra del Cançoner popular* en els tres volums de *Materials* publicats fins ara.

L'edició esplèndida del text i de la melodia de la cançó popular compta amb lloables precedents: les cançons populars mallorquines incorporades en l'obra *Die Balearen* de l'arxiduc Lluís Salvador.

La replega de la cançó popular té aquí alguns antecedents: *Les Cançons de la terra*, de Pelay Briz; a més hi ha el *Romancerillo Catalán*, de Milà i Fontanals (1882), i el gran aplec de cançons populars fet per Marian Aguiló, incorporat a l'*Obra del Cançoner popular de Catalunya* gràcies a la generositat del seu fill Angel Aguiló.

Els concursos d'anys enrera, oberts per l'Orfeó Català, reuniten una quantitat respectable de textos i de melodies, de cançons procedents de diferents contrades catalanes, de la mateixa mane-

1. AMADEU DE PAGÈS, *Les obres d'Ausias March*, 1912.

2. Vegeu el *Llibre popular del Rosari*; Barcelona, 1917.

ra que Valeri Serra i Boldú havia reunit les típiques *Cançons de pandero* de l'Urgell, Adolf Carrera havia replegat una notable col·lecció de cançons populars del Pallars; el malaguanyat Francesc Camps de Menorca aplegà la cançó popular menorquina, i el senyor Pau Berga establí primer que ningú una sistematització de les cançons populars catalanes del Rosselló en diversos articles de la *Revue Catalane*.

La replega total del Cançoner popular de Catalunya comporta un problema interessantíssim: és el de l'àrea geogràfica de la cançó. Què és el que hi ha d'indígena en el nostre cançoner? Què és el que té un caràcter internacional o universal. L'estudi de la cançó catalana és inseparable de l'estudi del romanser espanyol i de la cançó popular francesa. Molts temes de cançons populars catalanes compareixen també en el romanser espanyol, molts altres temes — En *Pobre Gallert*, per exemple — compareixen en el cançoner popular francès, provençal i piemontès.

No sé si és acceptable del tot la teoria que acorda un caràcter èpic a la cançó catalana i provençal i un caràcter líric a la cançó popular espanyola i siciliana, així com dos caràcters fonamentals de la melodia de la cançó popular: un meridional (península balcànica, sud de Rússia, nord d'Àfrica, sud d'Itàlia i Espanya meridional i occidental) i un altre septentrional (nord d'Itàlia, França, Provença, Catalunya i país basc).

Dintre el tresor immens del Cançoner popular trobarem els *jocs partits* dels antics trobadors, trobarem les *albes* festives de Provença, el primitivisme de l'epopeia francesa i castellana i, fins i tot, possiblement es podrà refer una epopeia catalana amb l'ajut de la cançó popular. Semblen apuntar-ho les cançons: *El Comte Arnau*, el *Don Joan i don Ramon*, etc.

D'altra banda, el Cançoner ofereix uns materials preciosos per a l'estudi dels parlars dialectals. La paraula comarcal té una il·lustració perfecta en el text d'una cançó popular.

No cal dubtar que aquest arxiu serà un auxiliar formidable per la recerca de la cançó popular i per seguir la seva sort en tot Europa. La cançó com la llegenda o rondalla, com l'eximpli, com la paraula, viatja, fa estada en diversos països i, en cada un d'ells, hi deixa una recreació seva.

Un breu resum del contingut dels tres volums dels *Materials*

donarà una idea de la importància de l'*Obra del Cançoner popular de Catalunya*.

El fascicle I, dedicat al *Romancerillo Catalán*, de Milà, ple de notes marginals, conté : I, Versions noves; II, Complements de versió; III, Versions amb indicació d'origen, que Milà cita, però no transcriu; IV, Procedències de cançons consignades per Milà; V, Procedències conjecturals; VI, Collectors. Notes biogràfiques; VII, Collectors. Cançons per ells recollides; VIII, Notes folklòriques; IX, Notes diverses; X, Materials; XI, Notes d'utilització desconeguda; XII, Fe d'errades. Aquests capítols van seguits de deu índexs.

El fascicle II, pàgs. 99-479, conté un estudi sobre *Manuel Milà i Fontanals*, per Jaume Massó i Torrents; *Memòries* de recerques de cançons a les comarques de les Guilleries, Pastoral i Vall d'Hostoles, pels senyors Llongueres i Tomàs; de Solsona i del Bergadà, per Mn. H. Anglès i P. Bohigas; un treball notabilíssim de M. Lluís Romeu, *La versió autèntica dels «Goigs del Roser de tot l'any», estudi de musicologia popular*, pàgs. 259-344. La intervenció de l'obra del Cançoner en el Congrés d'història de la Música celebrat a Viena el març de 1927, amb la comunicació *L'œuvre du Chansonnier populaire de la Catalogne*, pàgs. 345-404; Mn. H. Anglès, *El mestre Pedrell i la Cançó popular*, pàgs. 405-416; Mn. J. Puntí Collell, *Crònica de l'obra del Cançoner popular de Catalunya*, pàgines 417-435. El volum va completat amb cinc índexs : índex onomàstic i toponímic, índex de cançons i músiques populars i obres musicals, índex de corporacions, etc., índex bibliogràfic i índex de gravats.

Els treballs principals del vol. II, tan gros com el primer, són: *Marian Aguiló i Fuster*, per J. Puntí Collell, pàgs. 9-60; *Memòria* d'una enquesta per l'alta Segarra, Cardoner i Ribera del Segre, feta pels mestres Barberà i P. Bohigas, acompanyada d'una selecta dels materials recollits; *Cromatisme, modalitat i tonalitat en les cançons populars catalanes*, per Francesc Pujol, pàgs. 169-239; *En Marian Aguiló*, Recordances personals, per Francesch Matheu, pàgs. 241-246; una altra memòria d'una recerca de cançons, feta pels mestres Tomàs i B. Llongueres a les comarques d'Olot, Guilleries i Pastoral, amb una selecta de materials, pàgs. 247-343; un notable estudi de Francesc Baldelló, prevere, sobre *Elements gregorians dins la cançó popular catalana*, pàgs. 345-404. Segueix

la Crònica de l'any 1923 i els cinc índexs que hem trobat també en el vol. I.

El vol. III, gairebé tot ell va dedicat a la publicació de memòries de recerca de cançons i a selecta de materials. Just San-salvador i Cortès dóna compte d'una enquesta feta al comtat de Concentaina, del dia 1.^r d'agost al 5 d'octubre de 1924, pàgines 9-87; els fragments de cançons i les melodies hi abunden. El mestre Barberà i P. Bohigas donen compte d'una missió a Cervera i pobles de la rodalia, pàgs. 89-178. El mestre Tomàs i B. Llongueres hi publiquen una memòria d'una missió a la comarca d'Olot, pàgs. 179-290. El mestre B. Samper i En M. Ferrà ressenyen una missió per la recollida de cançons a l'illa de Mallorca, pàgs. 291-427. Segueix la *Crònica* de l'obra del cançonier, de l'any 1924 i els cinc índexs que faciliten la utilització del volum.

Cal fer un esment especial de la cura tinguda en l'històric extern de les missions : el mapa del domini explorat i la fotografia del cantaire. També és d'una valor extraordinària, l'element més valuós de cada volum, la selecta de les cançons populars que es donen a la fi de cada memòria.

JOSEPH OLEZA, S. J., *Zur Bestimmung der Mundart der Katalanischer Version der Graalsage*. Barcelona, 1928. 67 pàgs.

Aquesta tesi doctoral, escrita amb diligència, és un estudi sobre l'article mallorquí i sobre l'origen del *son*.

El treball del pare Oleza ve a ésser un bon complement de la tesi doctoral de Niepage, *Laut- und Formenlehre der Mallorkinischen Urkunden*, *RDR*, I, 301-385; II, 1-55, on han estat despullats tots els materials lingüístics, extrets dels documents catalans de Mallorca. Els resultats obtinguts per Crescini i Todesco de l'estudi de la *Versione catalana della inchiesta del san Graal*, Barcelona, 1917, són confirmats amb l'estudi del pare Oleza.

En parlar de l'origen del *son* mallorquí es combat l'explicació donada per Rokseth, en la qual se li suposa un origen de SOLUM. Segons Oleza, pàg. 62, «Es ist zu bemerken dass das cat. *solum* auf Mallorca meines Wissens nicht vertreten ist noch je war : was schon die Annahme Rokseths unwahrscheinlich macht».

En el foli 87 del manuscrit de la *Inchiesta* (pàg. 132), que ha estat la font de les recerques del pare Oleza, es llegeix : «ans se

lexa caser tot armat an tera e yach gran pesa al sol de la tera». Aquest exemple solament, si no en teníem d'altres, serveix per creure i acceptar els raonaments de l'illustre romanista noruec sobre els orígens del son mallorquí.

ANFÓS PAR, *Curial e Güelfa, Notes lingüístiques y d'estil*. Barcelona, 1928. 97 pàgs.

Aquest treball, extret, en part, de l'AOR, I, forma, a la vegada, el primer volum de la *Biblioteca lingüística*. Anfós Par estudia la fonètica, la morfologia i la sintaxi del text català, ja decadent, *Curial e Güelfa* en l'edició neta d'errades que publica amb R. Miquel i Planas.

Aquest text no presenta característiques fonètiques que puguin ésser especialment esmentades. La morfologia tampoc no ens ofereix res d'extraordinari. En canvi, la sintaxi és força interessant. L'estil de *Curial*, juntament amb el del *Somni* de Bernat Metge, pot ésser considerat com l'estil exemplar del català clàssic. Aquest treball, i la *Sintaxi catalana segons els escrits en prosa de Bernat Metge* (Halle, 1923) són fonamentals per a la coneixença de la valor estilística dels clàssics catalans. Cal reconèixer i admirar la competència del senyor Par en tractar els problemes de sintaxi.

SAMUEL GILI GAYA, *Casos de etimologia popular en nombres de plantes*, AOR, I (1928), 241-246.

En la denominació de les plantes es pot observar una confusió extraordinària de noms d'espècies i de noms que no ho són, associant-los a la denominació d'una determinada planta o de certs arbres. Els exemples citats de Gili Gaya són : *ala*, *almorrana*, *andagallo* (*Anagallis arvensis*, L.), *arcipreste* < CYPRESTE, *borreguera* < VERRUCARIA, *celiandre* < CILANTRE, *epatouro* < EUPATORIO, *foguera* < FILICARIA, *gobièrnago* < *labièrnago*, *junciana* < GENCIANA, *madrastra* < MENTASTRUM, *malrubio* < MANRUBIUM, *nevada* < NEPETA, *paletaria* < PARIETARIA, *perlepolla* < *polipodio*, *pedreiro*, *salparrilla* < *zarzaparrilla*, *ullastre* < OLEASTER, *verdegambre* < MEDICAMEN.

A. GRIERA, *La lucèrtola en el domini romànic*, AOR, 1 (1928), 1-18.

La publicació del mapa *lucèrtola* com a mostra de l'AIS dóna peu a l'autor per emprendre un estudi dels noms donats a la *sargantana* en els dominis italià, provençal, català, castellà i basc. És interessant de seguir la infinitat de creacions, filles de la fantasia popular, que compareixen en els dialectes italians : l'aproximació a tota classe de reptils i animals (*serp*, *llop*, *lliseta*, *gallina*), que compareix en el domini italià, reapareix en els dominis provençal, català, castellà i basc. Del domini provençal són especialment curiosos els noms *clau de sant Jordi*, *clau de sant Peyre* i la *grizolo* i *sarnallo* possibles representants de 'gresol' < CRUCEOLU i de LUCERNARIA. El català *sargantana*, que és un representant de LACARTA, és força interessant, com ho és, també, la cançó que canta la mainada en perseguir una *sargantana*.

Del domini castellà és molt interessant la forma *sabandija*, la qual suposa un SERPENTICULA.

La majoria dels noms bascos de la *lucèrtola* no són originaris ni, menys, han influït damunt el gascó : són provinents de SERPENTICULA.

A. GRIERA, *La Mariposa, Volkstum und Kultur der Romanen*, 1, 316-323.

El mapa *papillon* de l'ALF ens presenta una unitat sorprenent, explicable solament per la intensa influència del francès literari. En canvi, el domini espanyol, amb tot i disposar de dades incompletes, ens ofereix unes 84 denominacions diferents de la 'papallona'. I és interessant de constatar en aquestes denominacions la força creadora de la fantasia popular : *buliana*, *senyora*, *palmell*, *rumia*; la comparació amb el colom : *paloma*, *palometa*, *palomilla*; amb el paó : *pavisa*, *mariposa*; amb l'ocell : *pajarita*; amb el diable, amb la bruixa i amb els sants : *diablejo*, *bruja*, *santona*. La idea d'ocell petit ha estat la que li ha donat nom en gairebé tot el domini basc.

A GRIERA, *Carácter de los documentos catalanes más antiguos*, *Spanische Forschungen*, 1, 142-148.

Diferentment del que s'havia acceptat sense discussió fins ara, l'autor creu que la primera redacció de documents en vulgar no

cal explicar-la per la ignorància dels escriptors, sinó, tot al revés, pels centres de cultura més progressius. El fet es comprova per la naixença del francès a l'Ile de France, vora París; per la presència dels juraments d'Estrasburg, localitzats a la ciutat de Lió; per la redacció dels primers documents en provençal pels entorns d'Arles, i per l'aparició dels documents catalans més antics a la Seu d'Urgell i a Barcelona.

H. KUEN, *Über einige galloromanische Elemente im katalanischen Wortschatz*, *Festschrift für Eduard Wechsler*, 1929, 335-345.

L'emplaçament, millor dit, l'agrupament del català en el cercle de les llengües romàniques, preocupa als romanistes. El mapa nacional influeix, sovint, damunt la ideologia de la gent. Seria interessant d'estudiar fins a quin punt la concepció nacionalista influeix i ha influït damunt la història, damunt la lingüística, fins i tot damunt la filosofia.

Perquè el domini català no és cap domini polític, sinó, tot senzillament, un domini lingüístic, en part integrant d'Espanya, s'ha cregut que el català és una llengua ibero-romànica, i no és així.

Kuen en aquest treball que ressenyem, estudia els tipus lexicals que compareixen en el mapa *bugada* (373) de l'*Atlas lingüístic de Catalunya*, i els troba tots de procedència gallo-romànica: *bugada* i *bugader*, *ruscada*, *samal*, *coffi*, *aper* són estudiats i aclarits amb gran abundància de material de tot el domini gallo-romànic; ells ens menen cap a assenyalar a aquest grup de mots catalans un origen gallo-romànic. És una prova més de la tesi de l'origen gallo-romànic de la llengua catalana.

A. GRIERA, *Materials del Diccionari dels dialectes catalans extrets del Qüestionari del segar i del batre*, *Festschrift Louis Gauchat*, 1926, 377-397.

En aquest article, Griera ofereix al seu mestre Gauchat les primícies del seu *Diccionari dels dialectes catalans*, redactat i ordenat, i a punt d'ésser publicat. El vocabulari, força interessant, del *segar* i del *batre* és reunit i ordenat en aquest article i il·lustrat amb profusió de dibuixos.

Una de les característiques del *Butlletí de Dialectologia catalana*, òrgan del *Diccionari dels dialectes catalans*, és la publicació

de petits vocabularis d'indústries i tècniques especials, que cap col·laborador no hauria pogut recollir amb l'ajut dels qüestionaris.

Les maneres diferents de segar i d'ordenar les garbes; la manera més rudimentària de batre; els noms dels arreis i de les diferents eines que serveixen per a aquestes dues feines, que conserven l'empremta d'una tradició dues voltes milenària, són exposats en aquest curt i substancios article.

A. GRIERA, *L'aranya i la granota. Mélanges de linguistique et de littérature offerts à M. Alfred Jeanroy*. París, 1928, 85-88.

L'homonímia actua en l'economia de la llengua més sovint i amb més eficàcia del que un hom és inclinat a creure. Ningú no diria que dos éssers insociables com són l'aranya i la granota hagin pogut tenir punts de contacte. L'ARANEA i la RANA, per raó d'una evolució fonètica, vingueren, en un moment donat, a la *raina* i aquest mot no podia designar, a la vegada, coses tan discordants com la *rana* i l'*aranya*. La solució fou el recórrer al sufixe *-ota*, que ni és augmentatiu ni despectiu, sinó tot simplement distintiu de dos mots semànticament insociables. La raó d'aquesta explicació la trobem en la geografia lingüística. A Valls i a Montblanc (Tarragona) l'*aranya* és una *tiraranya*, però ací la *granota* és coneguda per *rana*.

A. GRIERA, *Les études sur la langue catalane, AR*, XII, 530-552.

En aquest article trobem un resum dels estudis fets sobre la llengua catalana d'ençà de Milà i Fontanals i Alart, els quals introduïren els estudis de lingüística a Catalunya. L'activitat de l'Aguiló i de Balari i Jovany hi és ressenyada. Aquests dos personatges són els predecessors de l'escola catalana que ha desplegat la seva activitat en les recerques dialectals, en l'aplegar tot el lèxic del català antic i en la codificació del català literari. La bibliografia dels estudis publicats sobre la llengua catalana es pot dir que és completa.

També es fan observacions atinades sobre les característiques dels diccionaris catalans i sobre la transfusió lexical d'un diccionari a l'altre.

Els problemes d'història de la llengua i d'història de la cultura, que constitueixen una de les principals predileccions nostres,

hi són assenyalats amb la nota sobre el mot *barraca* i en l'apuntament d'una sèrie de problemes sobre els mots *arna*, *gresol*, *balma*, *estalonar*, *vas*, etc. En conjunt és un article força orientador sobre l'estat actual dels estudis lingüístics a Catalunya.

- A. GRIERA, *Les veremes, el veremar i el vi*, *Festschrift für Eduard Wechsler*, 1929, pàgs. 327-334.

Els articles del *Diccionari dels dialectes catalans* són per l'autor una deu inestroncable d'articles i de recerques. En aquest article, dedicat a Eduard Wechsler, tenim reunits els costums, els aforismes i els jocs que fan referència a les veremes, al veremar i al vi. Algun d'ells, el de la *cabra del veremar*, per exemple, té, certament, un marcat paganisme.

- A. GRIERA, *Del regne de la mort. 'Taüt' 'àpat'*. *Philologische Studien*, 1927.

En aquest treball són estudiades les etimologies de *taüt* i d'*àpat*, en la primera de les quals se sopesa que *taüt* és un mot provinent de *buc*, amb l'article pre-romà aglutinat. Els significats de *buc* en català antic semblen indicar un mateix origen que *taüt*. El parallelisme *buc* : *arna*, *buc* : *ataut* sembla comprovar-ho; compareu el basc *teca* i *leca* 'baina' o 'tavella'.

Unes notes sobre els costums de fer l'oferta i unes dades sobre la manera de preparar els àpats de funerals, situen el lector per a poder comprendre que l'*àpat* actual no és més que una continuació dels àgapes funeraris que els cristians dels primers segles celebraven sobre la tomba dels difunts. És interessant de constatar que aquest mot solament comparegui als Pireneus, des del domini català al domini basc.

- LUDWIG KARL, *Theodoric der Katalane und seine Chirurgie*, Eine philologisch-medizingeschichtliche Studie nach Handschriften und Wiedgedrucken (mit 1 Faksimile), *ZRPh*, XLIX, 236-272.

Aquest treball conté unes observacions preliminars, la vida de Thederic, les seves obres, manuscrits llatins, edicions de la cirurgia; traduccions catalana, francesa, italiana, espanyola, alemanya, anglesa i espanyola en caràcters hebreus. En els apèndixs es donen : a) els pròlegs de la traducció catalana (manuscrits de

París i de Graz), amb el proemi del text llatí; *b*) pròleg de Galià, corretger de Mallorca, segons el manuscrit de París; *c*) el proemi dels llibres segon i tercer, text llatí i text català; *d*) proemi i dedicatòria a Carles, rei de Sicília; *e*) receptes de sublimat d'arsènic, en llatí i en català; *f*) catàleg dels manuscrits de la cirurgia de Thederic; *g*) catàleg de les impressions de l'obra de Thederic.

La figura de Thederic és, sens dubte, una de les més sobresortints de la ciència catalana medieval; ocupa un lloc preeminent al costat de Ramon Lull, Francesc Eximenis, Arnau de Vilanova, Lluís Vives i Ausies March.

Fill de terra catalana, no se sap d'on, va entrar a l'ordre dominicana; estudiant a Bolònia, sota el mestratge d'Hug Borgognoni de Luca (1160-1258). Passà després a Roma, on, protegit del seu compatrici Andreu d'Albalate, rebia una capellania i el títol de confessor del papa Innocenci IV. L'amistat amb Andreu d'Albalate seria molt íntima, puix que li dedicava la *Cirurgia*. Més tard, i a Pàdua, va escriure la *Chirurgia magna*, que va dedicar a Andreu de Vicenna. De Roma va passar a Bitonto, a la Itàlia meridional, on, estant-hi, va dedicar la seva obra al bisbe de València, mort als 1276.

La versió catalana de l'obra de Thederic és la més completa; és deguda a la ploma de Galià, corretger i metge del rei de Mallorca.

La personalitat del Thederic català ha estat confosa amb la d'un Theodoricus, bisbe de Cervià.

Els historiadors de la medicina antics i moderns han ponderat la figura de Thederic, que és el primer que recomana el tractament antisèptic per a la curació de les llagues i el que va aixecar la cirurgia a un nivell tan alt, que solament ara, després de segles de decadència, ha tornat a obtenir-lo.

Els manuscrits llatins de la cirurgia es troben a la Biblioteca Vaticana, a Oxford, a la Biblioteca de la Universitat de Leyden, disseminats per les biblioteques de tot Europa, i arriben a catorze; les edicions són de Venècia, 1497, 1498, 1499, 1513, 1519 i 1564.

Els dos manuscrits de la versió catalana són a París i a Graz, i els manuscrits de la versió francesa són a París i Leningrad; els de l'espanyola, a l'Escorial; els de l'anglesa, al British Museum; a la Bodleian Library d'Oxford, una traducció alemanya del

segle xve es guarda a la biblioteca de la Universitat de Praga i una versió espanyola amb caràcters hebraics és a la biblioteca de la Universitat de Graz.

GERHARD ROHLFS, *Ital. 'arnia', kat. 'arna' 'Bienenstock', ZRPh*, XLVIII, 436. — LEO SPITZER, *kat. 'arna' 'Bienenstock', XLIX*, 86-87.

Rohlf s creu que el català *arna* és un provinent del llatí HIRNEA 'Krug'. En canvi, Spitzer s'inclina a acceptar pel català una URNA com a mot que ha donat origen a *arna*. Una raó geogràfica és decisiva per a nosaltres : a la regió pirenenca, a Esterri d'Aneu i a Andorra, l'*arna* és un *tou*, mot procedent, sense cap dubte, d'*ataut*; com. *AR*, XII, 548 i ss.

JOSEP BRÜCH, *Zu ein Paar katalanischen Wörtern, ZRPh*, XLVIII, 432-435.

Brüch en aquest curt article fa algunes observacions a diferents problemes tractats per W. Meyer-Lübke en *Das Katalanische*, tals com la pèrdua de la *s* < -c^{ei}- i la presència de formes dobles : *resina*, *rehina*; *rahor* i *rasor*; el tractament dels grups *cons.* + *R* *padre*, 'pare'; *llodriguera*, *lloriguera*; *B* + *l*, *D* + *l* : *correga*, *mitja*; la introducció d'una *d* epentètica : *lledesme*; la presència d'una *l* velar, deguda a una falsa regressió : *malalt*, *galta* i la -*u* final típica de certs mots com *suro*, *ferro*, adoptada per tal de distingir-los de les formes femenines.

A. GRIERA, *Algunes característiques lingüístiques del Maestrat, Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, x, 270-280.

En aquest curt article l'autor fa ressaltar algunes de les característiques més sortints del parlar del Maestrat : caràcter tancat de la *ē*; la presència del diftong *ei* procedent de *á* + *ct*; conservació de la *o* tancada; distinció marcada de les vocals *e* i *o* àtones; caiguda de la -*t*- intervocàlica; adopció de les formes de la primera i segona persona de l'imperfet de subjuntiu pel present, etc.

La part principal d'aquest treball va encaminada a fer sobre-sortir les característiques del lèxic d'aquesta encontrada, que Garcia Girona havia començat a reunir en el seu *Vocabulari del Maestrat* i que, en morir ha deixat per acabar.

E. VALLÈS, *Pal·las, Diccionari català-castellà-francès amb vocabularis castellà-català i francès-català*. Barcelona, 1926. 1296 pàgs.

La base de tots els diccionaris manuals catalans s'ha de posar en el *Diccionari Aguiló* i en la sèrie de vocabularis dialectals publicats en el *Bulletí de Dialectologia catalana*. Emili Vallès, treballador incansable, un dels homes més preparats per a la divulgació d'estudis gramaticals i lexicogràfics, ha publicat amb molt d'encert aquest diccionari, esperat de temps i consultat de tots aquells que el coneixen.

L'estructura d'aquesta obra és molt senzilla : es dona el mot català amb la correspondència castellana i francesa, gairebé sempre ben reeixida. És l'obra indispensable a tots els estrangers que llegeixen textos catalans, i és l'obra imprescindible a tots aquells que volen saber quina és la significació d'una paraula catalana. Molt encertadament Vallès ha renunciat a donar al seu diccionari un caràcter enciclopèdic, introduint biografies sense la corresponent bibliografia, o incorporant noms de lloc sense cap dada històrica, com dissortadament encara pot passar en el nostre país en ple segle xx.

Dos vocabularis, un de noms geogràfics i un altre de noms patronímics, donen major valor pràctica a aquest diccionari.

DR. JOSEPH HUBER, *Katalanisme Grammatik, Laut- und Formenlehre, Syntax, Wortbildung*. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1929. 296 pàgs.

L'interès per la llengua catalana creix, de dia en dia, entre els literats estrangers i entre els romanistes. Això ha fet sentir la necessitat d'escriure tractats de gramàtica per a conèixer l'estructura del català literari. La gramàtica catalana de Huber és, certament, un bon manual per a aprendre la nostra llengua. La seva estructura varia molt poc de la *Gramàtica Catalana* de P. Fabra (Barcelona, 1917).

El mot català hi és traduït exactament a l'alemany. Poques gramàtiques hem vist d'autors estrangers en les quals es reflecti una coneixença tan perfecta de la fonètica, de la morfologia i de l'estructura del català. No ens podem estar de recomanar aquesta obra a tots els intel·lectuals i romanistes de llengua alemanya que tinguin interès per conèixer la nostra llengua.

P. AEBISCHER, *Onomastique catalane du IX au XII siècle*. Barcelona, 1928. 76 pàgs. Extret de l'AOR, I, 1928.

Pocs dominis, com el domini del català, posseeixen una abundància tan extraordinària de documents dels segles IX, X i XI. Aquesta riquesa documental comporta l'estudi detallat i profunditzat de la toponímia i de l'onomàstica catalanes. Els *Orígenes Històrics* de Balari i Juvany (Barcelona, 1899) són una font abundosa de materials, sistematitzats, de toponímia i d'onomàstica catalanes, de la qual han de pouar tots els que fan recerques d'aquesta mena en el domini català. A més, hi ha els treballs de Miret i Sans, *Los noms personals y geogràfics de la encontrada de Terrassa en los siglos X^e y XIe* (BRABL, VII); *Los noms personals y geogràfics de la encontrada d'Organyà* (Ib. VIII); de Mn. J. Mas, *Notes històriques del bisbat de Barcelona* (1909-1910), i *Rúbrica dels Libri Antiquitatum de la Seu de Barcelona* (1914-1915), que són altres fonts abundoses per a estudiar la toponímia i l'onomàstica de la nostra terra.

Aebischer, l'especialista pels estudis de toponímia i d'onomàstica, troba quatre castes de noms personals en aquest nostre domini: noms gentilicis, conservats per tradició; noms d'origen llatí més recent, als quals es pot afegir una sèrie de noms d'origen grec; noms d'origen cristià, procedents, en part, de l'Antic i del Nou Testament, i noms d'origen gòtic. En el període assenyalat per Aebischer, per a la recerca de noms personals, l'element de procedència llatina és relativament escàs; en canvi, l'element de procedència germànica és abundós i complicat.

És especialment interessant l'estudi d'Aebischer allà on fa referència al doble nom, a l'origen dels nostres llinatges (pàg. 51 i ss.). Cap a l'any 904 ja compareix un individu anomenat *Vndila Alamo*. L'origen del llinatge cal atribuir-lo a la multiplicitat d'individus que duen el mateix nom personal. La necessitat de trobar una distinció, per tal d'evitar la confusió, va introduir l'ús del doble nom, pres de la localitat d'origen, de l'art del subjecte, de les seves qualitats, del nom del pare, del nom de la mare, etc. Els diferents procediments, emprats per a la formació de la denominació doble, són estudiats detalladament per P. Aebischer, pàgina 55 i ss. L'origen dels llinatges, o dels noms personals catalans,

està detallat i exposat amb la major claredat possible en aquest estudi, indispensable a tot aquell que es preocupi per l'onomàstica catalana o romànica.

P. AEBISCHER, *Études de toponymie catalane, Mémoires de l'Institut d'Estudis Catalans*, Secció Filològica, vol. I, fasc. 3, 165 pàgines.

Són una continuació del treball precedent els estudis de toponímia catalana del mateix autor. En aquests s'assaja d'assenyalar la importància que ha tingut el nom personal en la formació del nom de lloc. Una sèrie de noms de lloc s'han format a base d'una denominació genèrica del sòl i, a la vegada, del nom del seu propietari. Els noms genèrics de *villa*, *casale*, *colle*, *monte*, *palatium*, *podium*, *serra*, *valle*, etc., compareixen ben aviat (segles IX i X) com a components de noms de lloc. Aquesta categoria de noms de lloc és ben abundosa en el domini català.

No menys interessant és la categoria dels noms de lloc en *-anum*, *-acum* i *-ascum*, estudiada en el domini català. Unes atinades observacions sobre els noms de lloc catalans acabats en *-anum*, estudiats per Meyer-Lübke, *BDC*, XI, 28-32; altres observacions sobre l'estudi de Montoliu, *Els noms de rius i els noms fluvials en la toponímia catalana* (*Ib.* X, 1 i ss.), situen el lector per poder valorar degudament les diferents classes de noms de lloc formats amb aquest sufix i també assenyalar l'època de la seva introducció, certament tardana.

Cada nom va acompanyat de la forma en què compareix en el document i de la indicació de l'any. La recollida de noms d'aquesta categoria, donada per Aebischer, és certament abundosa.

La presència d'una sèrie de noms de lloc en *-ac* dintre el domini català, no ens obliga pas a admetre la presència indiscutible dels celtes en el nostre domini. La majoria d'aquests noms semblen provar una expansió, relativament tardana, d'aquest sufix, així com la presència escadussera de certs noms de lloc acabats en *-asco* de cap manera és suficient per a provar una dominació lligur a la nostra península.

En pocs dominis lingüístics la recerca dels noms de lloc és tan suggestiva com en el domini català.

JOAN CLAPÉS I CORBERA, prev., *Els cognoms catalans*. Barcelona, 1929. 291 pàgs.

La bibliografia catalana sobre toponímia i onomàstica comença d'ésser abundosa. Simultàniament amb aquesta obra apareixen dos estudis d'onomàstica i de toponímia catalanes de P. Aebischer. Anys enrera, A. Dauzat publicava un llibre intitulat *Les noms de personne* (París, 1925), i a la pàgina posterior de la portada estampava: «Tous droits de reproduction, de traduction et d'adaptation réservés pour tous les pays.» Mossèn Clapés ha estampat en el seu llibre, darrera la pàgina que conté la dedicatòria: «És propietat, drets garantits i reservats.»

En llegir aquest llibre, per assegurar que res no contenia contra la fe i bones costums, vaig notar una certa semblança amb el llibre de A. Dauzat, i volguérem comprovar si realment era així. Una confrontació dels primers capítols ens portà a la conclusió que eren una traducció dolenta dels capítols anàlegs del llibre susdit. Tant és així, que, per exemple, *les esclaves* 'els esclaus' (Dauzat, pàg. 22) és traduït per Clapés «les esclaves» (pàgina 25, final). Quan Dauzat, a la pàgina 21, es refereix al treball de Bechtel, *Die einstaemmige Wortbildung Maenlicher Personennamen des Griechischen*, Berlín, 1898, i en una nota escriu «Voir à la Bibliographie», mossèn Clapés escriu a la primera nota de la pàgina 25, Bechtel «Bibliographie». No val la pena de seguir les males traduccions i males adaptacions de Dauzat, de Balari (*Orígenes Històrics*, 1899), etc. Deplorem que mossèn Clapés, mal assessorat, fos induït a escriure un llibre de valor molt relativa.

A. DAUZAT, *Essais de Géographie linguistique*, deuxième série. Problèmes phonétiques, 1928. 104 pàgs. i 4 mapes.

En la primera part d'aquesta nova sèrie d'estudis de geografia lingüística de Dauzat són estudiats tres problemes de regressió lingüística: I, Escissions entre les sèries fonètiques *è* i *wè*; II, Vacil·lacions entre *a* i *e* davant de *r* seguida de consonant, i III, Vacil·lació entre *o* i *u* provinient de *o* pretònica. No hi ha dubte que, de l'Edat mitjana ençà, el francès va manifestar la tendència a resoldre cap a *è* el grup *wè* procedent de *Ē*. Aquesta *è*, típica un dia del parlar de París, va ésser considerada com a vulgar, i era

substituïda per *wè* arcaic — totes les llengües literàries consagren els arcaïsmes —, que anava arreconant l'*è* dels noms. La dificultat d'arrossegar grans sèries verbals ha estat la causa de la conservació de la *è* en el verb. En l'explicació de *fwè* preferiríem trobar una homonímia amb FIN < FINIS i amb FIMUS.

La llengua francesa i les llengües romàniques tendeixen a fer evolucionar cap a *a* la E + R + cons. Aquest fenomen té un contratemps, mentre fa la seva via : és considerat com un vulgarisme i entra la reacció, la qual arrossega cap a *e* + *r* mots que, originàriament, tenien *a* : *asperge*, *cercueil*, *chair*, etc.

En l'antic francès, com en el català oriental d'avui, la *o* pretònica tancada i l'oberta passen a *ou* [u] : *tourner*. Aquesta *u*, però, per regressió provocada pels mots amb *ó* tònica, esdevé una altra vegada *o*. No sé pas fins a quin punt, en aquest cas, ha estat la llengua literària la que ha condicionat la regressió, tota vegada que, en el domini català, allà tenim *o* pretònica on, com a València, a les Balears o a Lleida, la influència del català literari ha estat menys important.

En la segona part d'aquest treball, Dauzat exposa una sèrie de regressions i de falses regressions dels dialectes de la Baixa Auvèrnia; aquestes són : canvi de la *i* tònica en *èi*, després de *r* i *w* en el dialecte de Vinzelles, un dels dialectes estudiats per Dauzat amb més d'amor. Aquest canvi, operat per analogia amb mots que originàriament tenien diftong, té un paral·lel en els diftongs de *i* tònica de l'aranès i de l'aragonès de la frontera : *ieu* 'fil', *viédo* 'niu'.

El canvi de *py*, *by* en *ply*, *bly* no té res d'extraordinari : compareix en certs paral·lelismes del ribagorçà; i la pèrdua de la *-z* < -D-, -C^{ei}- en el domini provençal fronterís és efecte de la influència francesa. Un bell exemple de regressió és la forma *audet*, on la *-z*- intervocàlica, seguint un camí equivocat, ha vingut a *-d*-que, un dia, evolucionà cap a *-z*-.

També és força interessant la tercera part d'aquests estudis, dedicada als resultats de C + A en la Gàl·lia romana. Dauzat, després d'assenyalar les fonts principals on es tracta aquest problema, dóna els principals resultats d'aquest grup, en fixa el domini i la filiació. Quina pot haver estat la causa provocadora d'aquesta evolució que parteix el domini de la Gàl·lia? Seria possible explicar-la per una influència del regne de Burgonya, una influència

germànica procedent de l'est. Per altra banda, la data de la seva aparició (començament del segle VII) i l'absència de *c*, *tc* i *tz* en el domini llenguadocià i en el domini gascó, ens fan pensar en un reflex de la màxima expansió visigoda cap al migdia de França, i l'àrea màxima de la *k* assenyalaria el límit septentrional de la influència visigoda en front la influència merovíngia.

El mapa, que assenyala els diferents resultats i dominis de *ca*, ajuda a seguir la lectura d'aquest estudi interessant i ple de detalls.

FR. GYSLING, *Contributo alla conoscenza del dialetto della Valle Anzasca*. Novara, *Archivium Romanicum*, XIII (1929), pàgs. 87-190.

Aquesta monografia exemplar d'un dialecte italià de la regió alpina de la Valle Anzasca, prop de la Valle di Saas, a les vessants del Monte Rosa, és una bella contribució a la dialectologia italiana, tant pel mètode seguit en l'exposició dialectal com pels resultats interessants que en l'ordre fonètic i lexical s'hi exposen.

Aquest estudi, curt i substancios, conté una descripció de la vall, un breu resum de la seva història, lligada estretament amb la història de les regions italianes veïnes; ens diu quin bisbat hi ha exercit la jurisdicció eclesiàstica; i també es fa referència a les condicions econòmiques, especials d'aquest indret.

Algunes característiques de la fonètica d'aquesta vall sorprenden per la seva raresa: l'evolució de la *á* tònica cap a *o* quan va seguida de *u*: *prow* < PRATU; quan va seguida de *n*: *pon* < PANE, o bé el canvi de *á* > *e* davant de *-i*: *en* < ANNI, o bé l'evolució progressiva d'aquesta vocal fins a arribar a *i*: *sint*: 'i santi', *kimp* 'i campi'. També és interessant l'evolució de *e* cap a *o*: *troy* < TRES, *moys* < MENSE, *noyw* < NIVE. Aquest fenomen tan curiós és paral·lel a l'evolució de la *ē* en baleàric actual i del català d'un període preliterari.

També és interessant el constatar la presència d'una *e* < *i*, el canvi de *ō* + nas. a *u*: *punt* < PONTE. En el tractament de les vocals pretòniques, cal citar la pròtesi d'una *a-* o d'un *ar-* davant una paraula que comença amb *r-*, fenomen ben conegut del gascó i del català.

Entre les moltes notes típiques que es troben en el consonantisme es pot remarcar la fusió de *-ll-* cap a *i* en els plurals en *-i*: *surciy* i de l'evolució cap a *y* de la *-n* final: *boy* < BENE, *foy* < FOE-

NU, i cap a *n* velar en els femenins : *rón* < RANA. Un vocabulari amb mots extraordinaris, per la seva raresa, completa aquesta monografia, i unes cinc làmines de la cultura material, molt arcaica, acaben d'augmentar la valor d'aquest estudi exemplar.

NELLIE NICOLET, *Der Dialekt des Antronatales* (El dialecte de la Vall d'Antrona). Halle, 1929. 92 pàgs.

L'estudi del dialecte de la vall d'Antrona, parallela a la vall d'Anzasca i afluent del Toce, és l'objecte de la tesi doctoral de la senyora Scheuermeier. El dialecte d'aquesta vall es caracteritza per la multiplicitat d'elements que l'integren, reveladors de les diverses influències que ha tingut aquesta vall, influències molt arcaiques del dialecte reto-romà; altres, també arcaiques, dels dialectes llombards, i unes terceres provinents del Piemont.

Aquesta interessant investigació dialectal va precedida d'una descripció de la vall i de la típica indumentària de les dones; s'expliquen les condicions miserables del sòl, les quals obliguen els homes a emigrar, i s'hi dóna una ressenya històrica d'aquesta vall, que, políticament i eclesiàsticament, ha pertangut sempre a Itàlia. Es dóna compte de la manera com han estat fetes les enquestes per la replega de materials, i també s'indica quin és el sistema de transcripció seguit en aquest treball.

Les característiques del dialecte d'aquesta vall, molt semblants a les de la Valle d'Anzasca, són : evolució de la A tònica cap a *ā*, evolució del sufix -ATU cap a *o*; canvi de E + lab. en *o*; el mateix tractament té la *ē* precedida de labial : *avó* < HABERE. També dóna el mateix resultat *a* + palat. : *mos* < MAGIS. Parallelament a la Valle d'Anzasca, la *ē* llarga travada esdevé *o* : *vòskul* < EPISCOPU. Aquest tractament és el mateix que el del català en la inversió de la E tònica. També compareix aquí l'evolució de la O tancada cap a *u* : *sul*, *spus*. L'evolució catalana de *krēu* < CRUCE té aquí un paral·lel en *lēné* < LONGE, *éf* < OVU. Aquí, com a la Valle Anzasca, compareix la pròtesi de *a*- davant la *r*- inicial. La Á tònica seguida de -i final esdevé *é*, i si va seguida de nasal, esdevé *o*; el mateix canvi fa la E oberta seguida de nasal. La E tònica seguida de -i final esdevé *i* : *mis* 'mesi', i la O tònica segueix el mateix camí : *spis* 'i sposi'.

El consonantisme, en canvi, no ofereix unes notes tan típiques

com el vocalisme; s'hi pot notar, però, l'evolució cap a *e* del grup CL-, la presència de *é* < -CT- i la caiguda de -T- i -D- intervocàliques.

En el resum final s'assenyalen i es filien les característiques dialectals d'Antrona, segons la seva procedència piemontesa, lombarda, del nord d'Itàlia, reto-romana i genuïna de la Vall.

Dels materials reunits en aquesta bella monografia, l'autora en treu la conseqüència que el parlar de la Valle d'Antrona és, des de molt vell, un dialecte fronterer entre el piemontès i el lumbard, amb un fons piemontès predominant.

WALTER WIDMER, *Volkstümliche Vergleiche im Französischen nach dem Typus «rouge comme un coq»*, dissertació doctoral. Basel, 1929. 135 pàgs.

L'estudi de la cultura espiritual d'un país, partint de la llengua popular o del dialecte, està encara per començar. Fins ara, en estudiar un dialecte, s'ha tingut en compte, solament, l'aspecte material, l'esquematisme de les evolucions, la cultura material; poques vegades, però, s'ha fet ressaltar tota la ciència i tot l'esperit que es troben enclosos en el costum, en el proverbi o en la cançó popular.

Els temes de comparació popular estudiats en aquesta dissertació són: les comparacions a base dels colors blanc, negre, vermell, verd, groc, blau; les comparacions a base de la riquesa i de la pobresa; les comparacions amb gras i amb magre. La literatura despullada és abundosa i les enquestes fetes pugen a centenars.

El color blanc té per termes de comparació la llet, el formatge, el liri i altres flors, el guix, el marbre, l'alabastre, la paret, el marfil, la sal, la farina, el moliner, el cotó, la llana, la tela, la roba, el paper. També és ponderada la blancor del cigne, de l'ermíni, de la cabra, de l'ovella, del colom, de l'ou, del ciri, del rave, de la plata, de la llum, d'un cadàver, del cel, d'una fada, etc.

El color negre és comparat al corb, a la gralla, al gaig, a la merla; al talp, al singlar, al grill, a la puça, al tàvec; al carbó, a la pega, a la sutja, al fum, a la xemeneia, a l'estufa, als cremalls, a l'olla, a l'escuraxemeneies; a la tinta, al betum, al banús, a la mora, a la terra, al dimoni, al pecat, a la nit, al barret, a l'infern, al pebre, etc.

El color vermell té diferents objectes com a punt de compa-

ració : el foc, la flama, la sang, el llagostí, diversos animals, el gall, la cresta de gall; diverses flors, i diversos fruits : la cirera, la cirereta de pastor, la poma, la magrana, la pastanaga, el coral, l'escarlata, el rajol, un cardenal, el sol, el vi.

El color verd pren les comparacions de la prada, de les fulles, de l'all, de l'eura, del llorer, de la col, de la ceba, de l'espínac, de la sargantana, del papagai, de la fel.

El groc té per objectes de comparació els metalls : or, llautó, coure; flors, com el safrà; fruits, com el codony, taronja, llimona, carabassa, bolet; com la cera, com la palla, com el canari.

El blau es troba comparat al cel, a l'atzur, al firmament, a la llum, al mar; a certes flors i a certs ocells.

Són també força curiosos els tipus ideals de riquesa:

Cresus, el rei, el príncep, el lord, el jueu, la mar. I no ho són menys els prototipus de la pobresa : Job, Irus, Llätzer, el captaire, el pintor, la rata d'església, el grill; com el pobre Gallerí.

El tipus gras es reserva pels frares, canonges, capellans, bisbes i papes; pels animals : taixó, porc, godall i truja; es compara al talp, a la rata, al bou, a la vaca, a la vedella, al moltó, al llop, al ca, al caragol, al peix. També es troben en aquesta comparació ocells, com la guatlla, el tord, l'oriol, l'oca, el capó, l'indiot; la mantega, el greix, l'oli; fruites, com el meló, la pera, la pruna.

Els tipus ideals de la magresa són : el clau, l'arengada, el bacallà, la sardina, el llumí, la fusta, els retalls, l'estaca, el mànec d'escombra; el ca, el gat, el cucut; el penjat, els ossos, la calavera, el cadàver, la palla, l'herba seca, el tabac; la pols, la sal, el ferro, el ganivet, el sabre, els cremalls, l'escala, la roda, la ballesta, la pinta, el rampí, la banya, la pell, l'escorça, l'esca, el dit, el vent, el capellà, el savi, el dia d'abstinència, etc.

Aquest resum de diferents tipus de comparació, trets del domini francès i provençal, reflecten la manera com el poble sap trobar una imatgeria especial, apropiada per a decorar la idea que, en parlar, vol posar de relleu.

E. TAPPOLET, *Der Philologe im Gelände*, extret del *Sonntagblatt* de les *Basler Nachrichten*. 8 i 15 de juliol de 1928. 15 pàgs.

En aquesta conferència el romanista de Basilea, professor E. Tappolet, explica com la lingüística ha passat del text a l'es-

tudi de la llengua viva; del text al gran llibre de la vida, que és el dialecte, copsat de la boca dels dialectants. Hunziker, Gilliéron i, després, Morf, Gauchat, Tappolet, Jeanjaquet, Jud i Jaberg han portat la davantera dels estudis dialectals i han assenyalat els avantatges que aquest estudi comporta i els perills que cal evitar en les enquestes dialectals.

El trobar un bon subjecte per una enquesta no és pas cosa fàcil. Escollir un individu que hagi viscut sempre a la localitat, que no estigui influït de factors externs, tals com la mania del parlar polit, el defugir de contestar, per vergonya, el mot dialectal, no és pas cosa fàcil. A més, el subjecte tendeix constantment a voler-se corregir, a prendre com a cosa millor la fonètica forastera. Cal saber separar molt bé ço que és dialecte autèntic de ço que són mistificacions.

Quina abundància de materials, però, no ens ofereixen les enquestes dialectals! Un text ben sovint ens dona un sol exemple d'una evolució que ens interessa. El dialecte vivent, en canvi, ens dona els exemples amb abundància. Per altra banda, les enquestes dialectals han de precedir tota enquesta històrico-cultural. És impossible de penetrar al fons de l'ànima d'un país si no hem penetrat dins la vida de la seva llengua. L'estudi dels dialectes ens indueix a comprendre la llengua no com un fet esquemàtic i purament intel·lectual, sinó com un fet social i psicològic que ens dona el poder conèixer les forces anímiques creades pel poble.

GERHARD ROHLFS, *Sprache und Kultur*. Berlín, 1928. 34 pàgs.

Aquesta conferència, donada a la LVI Assamblea de filòlegs i professors d'escola de Göttingen, és un escrit de combat. Durant els darrers anys s'ha entaulat en el camp de la filologia romànica, a Alemanya, una forta lluita entre el positivisme i l'idealisme en la ciència del llenguatge, representat aquest darrer per Vossler i pels seus deixebles. Aquest idealisme, d'ençà de la guerra, s'ha generalitzat tant, que els estudis de Vossler, elaborats amb ver-tader art, han esdevingut caricaturescos entre els seus deixebles. La intuïció i la síntesi han aixecat la bandera del *Geist und Kultur* i han fet aparèixer una sèrie d'estudis en els quals relluu el dilettantisme i la desconexió dels principis lingüístic i filosòfic. Rohlf s analitza dos casos d'explicació vossleriana idealístico-cultural:

la introducció de l'article que hauria de caracteritzar el seny mesurat del francès i l'ús de l'article partitiu que en denotaria l'esperit comercial. Semblantment es vol trobar una explicació del *pas* o *point* francès: la naturalesa subjectiva i temperada del poble francès cedeix, en el període del francès mitjà, al seu caràcter cada dia més objectiu, reposat i comprensiu.

Cal dir que les elaboracions vosslerianes no resisteixen ni comporten un anàlisi rigorós. La majoria de característiques d'una llengua res no tenen a veure amb els aspectes de la cultura intel·lectual del poble que la parla.

Rohlf s'oposa a les teories vosslerianes la llengua com a fet històric i cultural; fa ressaltar, a la vegada, l'estudi dels manlleus fets a altres llengües que són manifestacions típiques d'objectes i de coses que van estar de moda; dóna especial importància a l'estudi dels noms de lloc i a la creació metafòrica; fa ressaltar l'estreta connexió entre la lingüística i l'etnografia, i, també, fa referència a la creació de paraules, deguda a la impressió que produeixen a la fantasia de l'home els objectes i els animals.

Són força interessants els exemples procedents de les denominacions del llangardaix, de la mostela i de la papallona.

El nom castellà de la mostela: *paniquesa* no és pas, al nostre entendre un *pan y queso*, sinó una rata *puniquesa* (púnica), de la mateixa manera que hi ha una *rata sarda*. I la *mariposa* no és un mot provinent de *Maria*, *pósate*, sinó una *mala pavisa* que, per etimologia popular, ha esdevingut *mariposa*.¹ És molt freqüent que el nom doni virtut a la cosa per ell representada: *les borrajes* curen d'*amorrages*; es creu que la mostela beu llet o menja formatge perquè es diu *paniquesa*.

HERMANN URTEL, *Beiträge zur portugiesischen Volkskunde*, Hamburgische Universität. Abhandlungen aus dem Gebiet der Auslandskunde, Band 27. — Reihe B. *Völkerkunde*, Kulturgeschichte und Sprachen, Band 15. Hamburg, 1928. 82 pàgs. i 4 làmines.

El professor H. Urtel, mort darrerament, quan encara es podien esperar bells estudis de la seva activitat i del seu refina-

1. *Vollestum und Kultur der Romanen*, I, 316 i ss.

ment, mereixia un homenatge, i aquest li és dedicat pel seu amic el professor F. Krüger amb la publicació d'una obra pòstuma consagrada a l'estudi de l'etnografia i de la cultura popular de Portugal.

Sovint s'ha discutit sobre l'aridesa dels estudis lingüístics i s'ha pretingut decantar tota l'activitat cap al domini de la literatura, com a manifestació cultural d'un poble; en la seva producció literària s'ha volgut estudiar la seva ànima, el seu pensament i la seva cultura. L'obra literària, però, és art i, per tant, artífici; el seu estudi, per consegüent, mai no ens deixarà conèixer a fons la vida i la cultura del poble que l'ha produïda.

D'una manera molt més perfecta, en canvi, podem conèixer l'ànima d'un poble i d'un país per mitjà de l'estudi del vocabulari de la seva llengua i per mitjà del coneixement de la ideologia que darrera d'ell s'amaga. Els vocabularis de la casa, de les plantes, dels insectes, quantes coses ens expliquen de llur convivència amb l'home que els ha donat nom!

L'estudi que ens ocupa és, precisament, una bella mostra de la manera que cal encaminar les recerques lingüístico-culturals per conèixer els grans corrents de civilització per a la història de les quals calen nombroses i sòlides monografies.

Gràcies a l'activitat de quatre portuguesos eminents (Adolpho Coelho, Consiglieri Pedroso, Leite de Vasconcellos i Claudio Basto) és possible conèixer amb tota mena de detalls la vida del poble portuguès i la seva cultura. H. Urtel, aprofitant l'abundància de materials publicats, i utilitzant abundants notes preses en diverses estades a Portugal, ha reunit, en bell conjunt, una Etnografia portuguesa integrada pels següents capítols: *Zur Gebärdensprache* (sobre el llenguatge mímic) 4-22; *Amulette*, 23-26; *Zur Festkalender* (sobre el calendari de les festes), 27-40; *Baum- und Pflanzenkult* (el culte dels arbres i de les plantes), 41-46; *Toten- und Seelenglaube* (creença en els morts i en les ànimes), 47-53; *Der Lobishomen* (el follet), 54-57; *Zur Volksmedizin* (sobre medicina popular), 58-68; *Sternenglaube* (creença en les esteles), 69-72; *Wasser, Brot, Bett, Spiegel* (l'aigua, el pa, el llit, el mirall), 73-78; *Einzelne Menschenklassen und Berufe* (diverses classes d'homes i d'oficis), 79-82.

En el primer capítol sobre el llenguatge del gest s'estudien les diferents gesticulacions emprades per a la manifestació exterior

de diferents estats de l'ànim; d'ací la divisió en gestos afectius, ofensius, burlescos i de defensa. Arriben a una quarantena les gesticulacions estudiades per Urtel i acompanyades del seu significat. Alguns d'aquests gestos són característics del sud, tals com el gest de dir *adéu* o el de *fer la guexina*; altres són estesos per tot Europa, com l'*arronçar* les espatlles, o certs moviments vergonyants, o fer la senyal de la creu a la boca en badallar. Hom es pot fer càrrec en llegir aquest capítol, de la universalitat de certs gestos als quals es dona poca importància.

El segon capítol dedicat als *amulets* és relativament curt, tot ell, però ben interessant, i més ho són encara les taules en les quals se'n reproduïxen una sèrie. Hi són estudiats la pedra de llamp (destal de pedra), el bergansí dels infants, el saquet contenint uns Evangelis o fragments del vel que cobreix certs infants en nèixer, el gra d'all, el tió de Nadal, els ous guardats al monument de Setmana santa, la figa, les ferradures penjades sota la carreta, etc., els quals suggereixen temes semblants a tractar quan s'estudiï la fatilleria catalana.

El capítol dedicat a les festes del calendari és especialment interessant. Quin conjunt de tradicions i de poesia, el de la litúrgia popular del Nadal, de l'Any nou, dels Reis, de la Quaresma, del maig i de la festa de Sant Joan! El *pan calendau* de Provença té aquí un ressò, igual que el tió de Nadal, o l'entrada d'un gran pi a l'església posat de cap per avall, amb pomes enfilosades, com coneixem de Centelles pel dia de Santa Coloma; la missa del gall, l'adoració dels pastors i la dels Sants Reis. En les tradicions i costums de Nadal i Pasqua, que Urtel conta per Portugal, hi hem de veure, d'una manera clara, la intensa influència civilitzadora del Cristianisme, que va crear l'admirable cultura d'Occident.

El capítol dedicat al culte dels arbres i de les plantes ens revela unes mateixes creences per Portugal que per la terra catalana: les ombres malèfiques de certs arbres, el culte familiar del llorer, del xiprer i dels morts, els arços i les oliveres beneïdes per Sant Pere màrtir, la florida dels avellaners per cada festa de la Mare de Déu o la virtut curativa dels trencats atribuïda al roure esberlat pel mig a la nit de Sant Joan.

La creença en els morts i en les ànimes és un capítol força curiós, en el qual trobem notes molt interessants, com les que fan

referència als presagis de la mort, advertiments de la mort propera, semblants als tres cops de la maça de Sant Benet; costums sobre el vestir el mort, el rentar-lo i l'afaitar-lo, sobre la manera de donar-li sepultura i sobre el recapte que cal prendre pel camí de l'eternitat.

El capítol dedicat als follets és especialment suggestiu. Les metamorfosis del setè fill o de la setena filla són una supervivència mitològica, com ho són moltes de les rondalles populars, especialment rondalles mallorquines.

La medicina popular, tan coneguda de la gent humil i pagesa, constitueix una aportació preciosa als estudis etnogràfics. Els secrets de la naturalesa i les virtuts de les plantes i dels animals tenen un encant i una poesia que foren coneguts del poble molt més abans que dels naturalistes. La virtut d'estroncar la sang atribuïda a la teranyina aplicada a un tall, l'adaptació del cos d'un animal (gat, conill) o ocell (colom), obert de viu en viu, per trencar una malaltia, el prendre un pollí als braços per tenir son, l'oli de llangardaix o d'oreneta, i, sobretot, la gran abundància d'oracions per trencar les malalties, o per curar els espatllats, són manifestacions, entre els milers que hi ha, de la medicina popular, la qual, per altra banda, posseeix coneixements no gens vulgars dels secrets de la naturalesa.

El llibre d'Urtel té un capítol dedicat a l'aigua, al pa i al mirall, tres elements que no estan pas faltats de superstició. L'aigua beneïta, per exemple, escampada per les cases el dia del Dissabte sant o donada per beure als animals amb el fi de prevenir-los de malalties; el pa girat i posat d'esquena, el pa d'ansies o les oracions d'enfornar, o el mirall trencat, pressagiador de mals averanys, són temes ben suggestius per a conèixer un capítol ben curiós d'etnografia. El darrer capítol : diverses classes d'homes i d'oficis, podia ésser un tema admirable per un llibre. Quins oficis, per exemple, tenen un caràcter especial? : el sedassaire, el sanaporcs, l'enterramorts o l'ermità. Quins sants tenen virtuts curatives especials? Quines oracions es diuen per obtenir remei en determinades malalties?

Interessa al lingüista que, cada contrada que té una fisonomia especial tingui la seva monografia dialectal, en la qual siguin notades les característiques del seu parlar, la manifestació més impor-

tant de la seva personalitat. Però al costat d'aquestes monografies, a tots els que creuen que la llengua és alguna cosa més que un mecanisme de lleis fonètiques, interessa extraordinàriament, per una banda, la coneixença de la cultura material i, per l'altra, el seu patrimoni espiritual, heretat per tradició popular.

- E. GAMILLSCHEG, *Die Sprachgeographie und ihre Ergebnisse für die allgemeine Sprachwissenschaft*, «Neuphilologische Handbibliothek», 2. Biefeld und Leipzig, 1928. 76 pàgs. i 14 mapes.

Gamillscheg, deixeble de Gilliéron a París, cap al 1912, com abans havia estat deixeble de Meyer-Lübke a Viena, és un coneixedor perfect dels mètodes *vells* i dels mètodes *nous* en les investigacions lingüístiques romàniques; d'aquí que pocs com ell estan en disposició de fer de l'un i de l'altre una valoració justa. Aquest petit volum, dedicat a la geografia lingüística, està dividit en tretze capítols, en els quals es pot dir que es resumeixen tots els estudis de Gilliéron i dels seus deixebles, dedicats a la geografia lingüística; aquest resum ve a constituir un cos de doctrina.

En el primer capítol es resumeix la història de la geografia lingüística; s'hi fa ressaltar la gran figura de Gilliéron i el treball de la seva escola.

El problema de la formació dels dialectes i de les fronteres dialectals va apassionar, durant llargues anyades; Ascoli, Paul Meyer, G. Paris, Gauchat, van manifestar les opinions més diverses; aquest darrer resolgué definitivament el problema amb l'article *Gibt es Mundartengrenzen?*, *ASNSL*, cxi, 380. Els rapports entre la història i les fronteres dialectals han estat estudiats encara posteriorment per Menéndez Pidal, Salow, Krüger, Griera, Margot Henschel, etc. En el tercer capítol, dedicat al problema de l'evolució dels sons es tracta el problema de les lleis fonètiques que tan va apassionar els romanistes i germanistes. Els *Mirages phonétiques* són una prova de la credibilitat que aquestes lleis mereixen. Gairebé no hi ha *lleis* fonètiques sense excepció. En el fons, el principi fundamental de tota evolució fonètica cal buscar-lo en la *necessitat d'entendre's* i en l'expansió lingüística condicionada per una influència política o administrativa.

Els mots viatgen, són pedres erràtiques de l'edifici de la llengua; com els mots són induïts a emprendre viatges o a esta-

blir-se en diferents indrets, és la cosa més diversa. Tot mot nou, que penetra en una contrada, és gairebé sempre degut a l'estat precari de la llengua, amb destrets per sortir d'un conflicte. Potser millor que parlar de peregrinatges de mots caldria parlar de manlleus de paraules.

En el capítol cinquè és estudiada la superposició de formes, freqüent en les regions on conflueixen dues llengües o dos dialectes; entre el català i el llenguadocià, per exemple; entre el francès i el gascó o entre el català i l'aragonès; és altament instructiu l'exemple de *nuarmel* 'merla', procedent de AUREA MERULA, o el del mot gascó *caun* per significar 'taüt'.

L'estratificació del sòl lingüístic és aclarida gràcies a la ideologia i al mètode gillieronians. El problema tan instructiu de *SERRARE* 'serrar' i 'tancar' hi és adduït, com també el problema de les relíquies perifèriques de la llengua que han guardat mots desapareguts dels centres d'expansió. Sota aquest aspecte són especialment interessants els Pireneus, on han trobat asil una quantitat de mots celtes i llatins que han desaparegut de tot arreu: *com*, *banya*, *balmā*, *àpat*, *teca*, etc.

En el capítol setè s'estudia l'homonímia i la desaparició de paraules. El principi de l'homonímia, reconegut per Adelung (1782) i per Diez (*Rom. Gramm.*, I, 53), és formalitzat per Gilliéron, el qual en sap treure conseqüències ben interessants. No sempre que compareix l'homonímia entre dos mots se'n segueix, com a conseqüència la desaparició d'un d'ells. Per a conèixer quan es produirà una homonímia caldria poder conèixer la sensibilitat interna dels individus que són afectats per una homonímia. L'extensió i l'eficàcia de l'homonímia és molt major del que un es creu de cop i volta; ens són coneguts del català centenars de problemes que s'han d'explicar per homonímia, la qual, no solament ha condicionat la desaparició de mots, sinó, també, la desaparició de formes de la flexió verbal, el traspàs de funció d'altres. També l'homonímia ha influït extraordinàriament en la prefixació i en la sufixació d'abundoses paraules, i, d'una manera especial, en la desviació de mots, els quals mai no haurien arribat a una determinada significació, a no ésser l'homonímia. I, darrerament, molts de casos d'etimologia popular s'han d'explicar per l'aproximació fonètica, més aviat que no pas per una analogia.

Gamillscheg ha resumit la majoria dels problemes de geografia lingüística estudiats per Gilliéron i pels seus deixebles, i ha fet ressaltar llur importància, que, si bé, segons l'autor, no significa cap revolució en la metodologia de la lingüística romànica, sinó un progrés, cal acceptar-la, almenys, com una revisió ampla i profunda de tots els mètodes i principis que havien dirigit les investigacions en el camp de la lingüística.

- A. TERRACHER, *L'histoire de langues et la Géographie linguistique, The Zarahoff Lecture*, 1929. Oxford, 1929. 31 pàgs.

Aquest treball és un bell resum de les idees directrius i fonamentals de la geografia lingüística que, durant els darrers temps, han constituït el punt central de discussió dels romanistes de les diferents escoles.

L'activitat de les joves generacions de romanistes s'ha decantat cap a l'estudi de la llengua viva, així com les generacions anteriors esmerçaren llurs esforços a estudiar la llengua textual, per tal d'establir el text pur d'una obra.

Les experiències de Gilliéron, fetes amb els materials del seu atlas monumental, han demostrat que la llengua literària dels grans centres penetra en el dialecte, com penetra en la llengua literària, i, per altra banda, ens han portat explicacions i maneres d'interpretar els problemes lexicals, desconegudes fins ara. Cal només fer referència al problema d'APIS i d'AVIS, que no sols ha tingut ressonància en el domini gallo-romànic, sinó, fins i tot, en el domini ibero-romànic.

La geografia lingüística ens explica com es produeixen les desviacions de mots, de significats i fins d'etimologies, provocades, gairebé sempre, per la necessitat d'entendre's.

I el principi geogràfico-lingüístic cal aplicar-lo en sentit vertical. Els grans problemes geogràfico-lingüístics es van produir a l'època de la caiguda de les vocals finals, quan aparegueren la diftongació, l'ús de les preposicions i el sistema de dos casos.

Per altra banda, la geografia lingüística ha donat singular importància als centres de radiació cultural de caràcter polític o de caràcter eclesiàstic.

Terracher ha fet en aquest treball una magnífica síntesi de les idees directives del moviment filològic, conegut per Geografia lingüística.

Deutscher Sprachatlas auf Grund des von Georg Wenker begründeten Sprachatlas des Deutschen Reich und mit Einschluss von Luxemburg in vereinfachter Form bearbeitet bei der Zentralstelle für den Sprachatlas des Deutschen Reichs und deutsche Mundartenforschung unter Leitung von Ferdinand Wrede. Erste Lieferung : 1, Grundkarte. — 2, Nordwest, Grundkarte von G. Wenker Sprachatlas des Deutschen Reichs. — 3, 3.^a Lautverschiebung Typen. — 4, 4.^a *Ich* Satz 10. — 5, 5.^a *dir* Satz 12. — 6, 6.^a *beiss(en)* Satz 14. — 7, 7.^a *-en* Endung 3. Plural. Ind. Praes. — 8, 8.^a Synonyma Zu Pferd Satz 4. — Synonyma zu Füße Satz 8. — Dazu Text Seite 1-36. Zweite Lieferung : 9 Nordost Grundkarte von G. Wenker Sprachatlas des Deutschen Reichs. — 10, 10.^a *mach(en)* Satz 17. — 11, 11.^a *-en*, Infinitivendung. — 12, 12.^a *Brud(er)* Satz 33. — 13, 13.^a *-er* Endung. — 14, 14.^a Synonyma zu *laut* Satz 22. — Dazu Text Seite 37-60. — N. G. Elwert'schen Verlagsbuchhandlung (G. Braun). Marburg (Lahn), 1926-1928.

En el pròleg provisional s'explica la manera com es van recollir els materials, els 44,251 formularis procedents del domini d'Alemanya en llur majoria (40,736). Aquests formularis van ésser transcrits pels mestres d'escola, part en 1879 (nord i centre d'Alemanya), part en 1887 (Alemanya del sud) i part en 1889 (Luxemburg).

Les quaranta frases que es van preguntar van més aviat encaminades a recollir matisos fonètics i manifestacions sintàctiques que no pas problemes lexicals.

Els mapes 1 i 2 són els mapes fonamentals per a indicar les localitats, el primer en una escala de 1:2000000, i el segon, el de Wenker, comprèn la tercera part nord-occidental d'Alemanya amb la indicació de totes les localitats, les petites amb punts, les grans amb el seu nom.

El mapa 3, amb el transparent 3.ª, assenyala els límits d'una sèrie de criteris distintius dels dialectes alemanys : el domini de *ich* (*ic*) i de *ik* (*ik*); el domini de *machen* (*maġen*) i de *maken* (*maken*); el domini de *das* i de *dat*; el domini *dorf* i de *dorþ*, el domini d'*apfel* i d'*appel*, el domini de *pfund* i de *pund* i el domini de *kind* i de *chind* (*ġind*).

Els mapes 4 i 4.ª van dedicats a transcriure les variants fonètiques del *ich*, les quals ofereixen certa unitat en el domini de *ik* i també en el domini de *ich* (*ie*). En canvi, allà on topen les dues formes és on trobem, com en tota frontera lingüística, una extraordinària multiplicitat de formes.

Els mapes 5 i 5.ª donen les múltiples formes de *dir* (mit *dir*): les formes sense *-r*, *di* a la banda del nord, les formes amb *-r*; *dr*, *der*, *dir*, *diar* i *dia* a la banda del sud. A la confluència de les dues formes és l'indret on es desenrotllen les formes més diverses.

Els mapes 6 i 6.^a assenyalen les evolucions de la radical de la tercera persona del plural de *beissen* (die bösen Gänse *beissen* dich tot), caracteritzades per dos grans dominis, el de *bit* al nord, i el de *beiss*, *baiss* al sud. És interessant el nucli de *beit*, *bait*, comprès entre Hannover, Braunschweig, Göttingen, Elberfeld i Osnabrück.

Els mapes 7 i 7.^a assenyalen les dessinències de la tercera persona del plural del present d'indicatiu a base dels verbs *fliegen*, *beissen*, *sitzen*, *mähen*. Aquí el domini alemany és partit més aviat, per una línia vertical que va de nord a sud, en un domini de *-en* oriental i en un altre de *-e*, *-a* occidental amb enclaves de *-en* al Luxemburg, a Holanda i a Dinamarca.

Els mapes 8 i 8.ª donen els sinònims de *Pferd* 'cavall' i de *Füsse* 'peus'; és el primer mapa que ens ofereix un problema lexical. Els representants del cavall assenyalats en aquest mapa són: *Ross* al sud, sud-est i sud-oest; *Pferd* < PARAVAREDUS en la majoria del domini alemany i un gran domini de *Gaul* al centre d'Alemanya. Per què la presència de *Gaul* en tot aquest domini de l'Alemanya central? Un problema interessant ha d'ésser el que ha fet substituir els *Füsse* 'peus' per *Beine* 'cames'. Possiblement és un problema paral·lel al que ha traspasat les CALCEAS a designar la vestidura de les cames.

El mapa 9 és el terç nord-est de l'atlas de Wenker.

Els mapes 10 i 10.^a assenyalen les diverses formes de la radical *machen*, extretes d'una frase que acaba amb *rein machen*. El domini de *mach* (*maß*) al sud de la línia *ik ich*, i el domini de *mak* al nord d'aquesta línia, són les característiques generals d'aquest mapa. És típica la forma *gör* del danès, com ho són, també, les de *mao*, *moa*, *moak* i *mauk*, esteses per la Prússia oriental.

Els mapes 11 i 11.^a assenyalen les variants de les desinències

dels infinitius escollides dels verbs *wachsen*, *machen*, *verkaufen*, les quals conserven un cert parallelisme amb les desinències de les terceres persones del plural del present d'indicatiu : La perifèria compareix amb les desinències *-a*, *-e*, *-an* (Prússia oriental, Baviera, Rhin), i tot el centre té *-en*, *-n*.

Els mapes 12 i 12.ª assenyalen les variants fonètiques, les diftongacions de l'arrel *Bruder*. Tot el mapa és un mosaic; les combinacions més diverses de diftongs compareixen representades per un mosaic de signes en aquests mapes; el domini més limitat és el de *Bruder*. Potser són més de cinquanta les combinacions fonètiques que compareixen en l'arrel d'aquest mot.

Els mapes 13 i 13.ª assenyalen les variants fonètiques de la desinència *-er* dels substantius, extretes dels mots *Wetter*, *Wasser*, *Pfeffer*, *Tochter*, *Schwester*, *Bruder*. Difícilment es pot obtenir una idea dels matisos fonètics de la *-E* àtona, seguida de *-r*, quan els mots no han estat transcrits fonèticament. Sembla, però, que domina la *-e* àtona gairebé en tot el domini alemany, però en la part del domini del nord, compresa entre l'Elba i el Weichel i en la part del sud del Palatinat, sembla que hi predomina la *-a*.

Els mapes 14 i 14.ª assenyalen els sinònims de l'adjectiu *laut*: «man muss *laut* schreien». Si bé és el mot *laut* el mot predominant, apareixen una sèrie de sinònims : *hoch*, *dreist*, *nietsk*, *hell*, *heller*, *fest*, *scharf*, *sehr*, *wiss*, *dügend*, *stark*, *toll*, *arg*, *dich*, *steif*, *nütt*, *derb*, *deeg*, *lauthals*, *wahn*, *firm*, *gräulich*, *dämig*, *unbändig*, *satt*, *schier*, *lurig*, etc.

Aquest és el contingut dels catorze mapes publicats fins ara, del *Deutscher Sprachatlas*; ells donen, més aviat, una síntesi de resultats que no pas materials per l'estudi subjectiu. Metòdicament aquest atlas està en el mateix pla que el *Linguistischer Atlas* de Weigand. També pot ésser que, metòdicament, aquest atlas estigui en un nivell inferior que els atlas del domini romànic publicats en els darrers temps.

L'organització perfecta de les oficines del *Deutscher Sprachatlas* i la preparació científica de tot el personal que treballa sota la direcció del professor Wrede, és la millor garantia de la confecció de l'obra, de la qual no dubtem que, un cop rellevades les evolucions fonètiques típiques, decantarà tota l'activitat cap a la publicació de mapes de caràcter sinonímic, tals com els dos dels

catorze : *Pferd* i *laut*. A més, si es té en compte la preparació lingüística del Lehrer i del Gymnasialprofessor d'Alemanya, crec que no seria cosa difícil la tramesa d'un qüestionari de mil cinc centes paraules, les mateixes que figuren en els atlas romànics, a unes mil localitats, i preparar, amb aquests qüestionaris respostos, els mapes de l'Atlas. Aquests mapes serien, sens dubte, molt suggestius i més interessants que no pas els que donen característiques fonètiques elaborades; ells permetrien de conèixer les vicissituds d'un mot i d'un concepte en bona part dels dominis lingüístics d'Europa.

GINO BOTTIGLIONI, *Elementi prelatini nella toponomastica corsa* (con una carta a colori). Pisa, 1929. 113 pàgs. Supplement 1 de l'*Italia Dialettale*.

L'estudi de la toponímia pre-romana del Mediterrani és un dels temes més interessants de la lingüística. Bottiglioni ha emprès l'ardua tasca d'assenyalar quins són els elements ibèrics, ligurs i etruscos de l'illa de Còrsega, i els assenyala a base de la comparació amb les formes que apareixen en els antics textos i en la resta del domini mediterrani.

Hübner en els *Monumenta linguae ibericae, prolegomena*, ja assenyala una sèrie de coincidències pre-romanes de la Còrsega amb la península ibèrica; aquestes coincidències, però, no són tan abundoses com les assenyalades de Bottiglioni, moltes de les quals, possiblement, poden tenir una explicació diferent.

La interpretació de la toponímia corsa ningú més no podia emprendre-la amb tanta de competència com Bottiglioni, i ningú no en podia treure resultats tan admirables.

Seria de desitjar que cada domini dialectal tingués una publicació semblant a la que anunciem, per tal de poder emprendre, ben aviat, l'establir els corrents de pobles que han passat per les riberes del Mediterrani, centre de la civilització antiga i moderna.

ALFREDO SCHIAFFINI, *Le origine dell' italiano letterario e la soluzione manzoniana del problema della lingua dopo G. I. Ascoli*, *Italia dialettale*, v, 129-171.

La creació de la llengua literària italiana és obra del Dant, el qual elevà a llengua literària el dialecte florentí. Els primers

moments de la llengua italiana no reflecten pas aquella unitat que compareix després del Dant; són el lombard, el venecià, el sicilià, el genovès, que gràcies a certa preponderància política, posseeixen una llengua literària dialectalitzant més o menys rica.

L'elevació del dialecte florentí a llengua literària d'Itàlia camina paral·lelament amb el gran desenrotllament artístic florentí dels segles XIIe i XIIIe És a la regió florentina que apareix el magnífic art romànic, i l'art gòtic italià es revela a Santa Maria la Novelda, i són els poetes del *Dolce Stil nuovo* els que creen la vertadera lírica italiana, que havia tingut les primeres manifestacions a la cort de Sicília. I són el Petrarca, el Dant i el Bocaccio, tots ells florentins, que creen la llengua literària, que tindrà, més tard, els grans conreadors anomenats Machiavello i Galileo.

El Romanticisme que maldava per una ideologia democràtica i cristiana, representat per Manzoni (1828), combaté la idea d'un italià literari culte, separat de la llengua parlada. Manzoni volia una llengua literària basada en el florentí que es parla avui, despullat de tot refinament artístic. Ascoli, el gran romanista, reclamà pels furs de la tradició, i exigí que la llengua literària fos, tant com un reflex de l'ànima popular, una creació artística filla de l'escriptor que amotlla la llengua als diferents moments de la creació. Aquesta interessant polèmica, de la qual en sortí la creació de la llengua literària italiana d'avui, ens és contada, d'una manera viva i altament suggestiva, per A. Schiaffini.

ALFREDO SCHIAFFINI, *Il mercatore genovese nel medioevo e il suo linguagio*. Gènova, 1929. 28 pàgs.

El discurs inaugural de l'any acadèmic 1928-1929 de la Universitat de Gènova, confiat al professor Schiaffini, és un esbós d'estudi sobre la personalitat del comerciant genovès medieval i del vocabulari que emprava.

Seguint un llibre anònim, escrit en genovès, Schiaffini posa de relleu les qualitats i els defectes del marxant genovès i, a la vegada, els consells que se li donaven per saber treballar amb honra i amb profit.

La part del treball, dedicada al vocabulari comercial, ens informa d'alguns mots que han substituït l'*usura*, procedents del dialecte genovès; s'hi estudia l'origen dels mots *dàrsena*, *arsenal*,

banc i *banca*, *crèdit*, *bancarrota*, *comprar*, *acaptare*, francès *acheter*, i l'origen del mot *cotó*, esp. *algodón*, ital. *cotone*.

L'estudi del vocabulari mediterrani és sumament suggestiu i d'un interès extraordinari per a conèixer la història de la cultura mediterrània. Potser cap llengua romànica com el català medieval i com el genovès de l'Edat mitjana tenen tant d'interès per a l'estudi del vocabulari comercial de l'Edat mitjana i moderna, del qual Schiaffini dona una bella mostra en aquest estudi.

ALEXANDER ECKHART, *Sicambria capitale légendaire des français en Hongrie*. Extrait de la *Revue d'Études hongroises*, n.º 2-3, 1928.

Tots els pobles d'Occident tenen un origen troià. La valor dels habitants de Troia havia arribat a les oïdes dels pobles d'Occident per mitjà de la literatura llatina, especialment per Virgili, pels historiadors romans i, sobretot, pel compilador de tot el saber de la romanitat tardana, el gran sant Isidor.

Els historiadors dels francs creuen que Sicambria és la ciutat del seu origen. Aquesta creença perdura fins molt enllà del Renaixement. I la identificació de Sicambria amb Aquincum ha estat acceptada pels historiadors hongaresos, sense cap mena de reserva, durant cinc cents anys.

Aquest estudi d'Eckhart, ben documentat, és una contribució a l'estudi de la influència francesa a les regions de l'Europa central i oriental.

GERHARDT ROHLFS, *Lockrufe und Wortschöpfung* (Zu den Namen der 'Ente' und 'Gans'), *Zeitschrift für franz. Sprache und Literatur*, 49, pàgs. 103-115.

Rohlf s reuneix, en aquest article, els noms de l'ànec i de l'oca, procedents dels crits que es fan en aclamar-los, i, per la seva distribució geogràfica, admet una força creadora per les denominacions *git*, *rit*, típiques del domini gascó; de les formes *tiró*, *pir*, típiques del català i del provençal; la de *pato*, amb les seves variants, estesa des de l'Àsia Menor fins a les penínsules balcànica, italiana i ibèrica. I, encara, hi són estudiades les denominacions *bilo*, *bilot*, *hill*, etc., que compareixen en els dialectes francesos orientals i, també, en els dialectes germànics.

Tant interessant com l'estudi de les denominacions de l'ànec

i de l'oca és la història d'aquesta au que visqué salvatge a l'orient i vingué domesticada a l'occident.

Rohlf's constata la presència d'ANATE (*ahatea*) en basc. Aquesta forma és força interessant. L'aranès té la forma *lit* 'anec', del mateix origen que les formes gascones *git* i *rit*, les quals s'han de reportar a un ALITE. Per què, precisament, compareixen aquestes formes derivades d'ALITE en gascó? De ben segur que una homonímia desagradable entre *anet* 'anec' i *anet* 'anyell' ha estat la causa de la propagació de *rit*, *git*.

LOUIS ROYER, *Les Rameaux*, mystère du XVIe siècle en dialecte embrunais, suivi d'une esquisse philologique et d'un glossaire, par A. Duraffour. Gap, 1928. 138 pàgs.

Aquest misteri del Ram, compost per un carmelità, de nom Decressent, procedeix de la biblioteca del castell d'Uriage, propietat del comte de Saint-Ferriol, i va ésser escrit cap al començament del segle XVI. La seva valor literària és gairebé nulla: ve a ésser una imitació de les passions provençals, molt abundoses a les darreries de l'Edat mitjana a les regions alpines. El vers és discordat, gairebé sense metre. En canvi, la llengua és força interessant; és la llengua de la ciutat d'Embrun, cap de bisbat, la qual pot ésser estudiada amb l'ajut d'altres documents.

L'estudi d'A. Duraffour sobre les característiques fonètiques, morfològiques i lexicals, algunes de les quals coincideixen amb el català, augmenta la valor d'aquesta publicació.

M. J. NEMIROWSKY, *Sprache und Kultur. Zur Verbindung der Linguistik mit den Socialwissenschaften*, aus den Nachrichten des Gorsky Pädagogischen Instituts, Band v. Vladikaukas, 1928.

El resum d'aquest treball, escrit en rus, publicat a la fi en alemany (155-157), és el que segueix: A l'Occident, com a la república dels soviets, les relacions entre la llengua i la societat, la llengua i la cultura, o sigui l'entroncament de la lingüística i de la sociologia, estan en plena actualitat. J. Marr ha donat una singular importància a la *teoria jafètica*, la característica de la qual és el posar en coordinació la història de la cultura material i la història de les formes socials. Segons Marr, la llengua és una creació

de la societat ja en el començament de la seva formació, i, a la vegada, un reflex de l'evolució econòmica i social.

També a l'Occident s'observa una aproximació entre la lingüística i les ciències socials; tant els idealistes com els positivistes donen una singular importància a l'estudi de la llengua com un fet històrico-cultural.

En els dos primers capítols es fa història dels diferents corrents lingüístics del passat segle, i en el tercer capítol s'explica com s'uneixen aquests corrents en la lingüística actual, apareguts, des del primer moment, amb Humboldt i Grimm, a l'una banda, i amb Bopp, a l'altra banda.

El naturalisme en la lingüística apareix amb la teoria de Schleicher, i floreix, fins cap a l'any 1890, amb les figures de Max Müller i dels Junggrammatiker.

H. Schuchardt apareix com un batallador en contra i oposa a aquestes teories mecàniques i naturalistes el concepte de llengua com a manifestació cultural social. És una manifestació característica de la investigació lingüística segons Schuchardt, l'agermanament de la investigació lingüística amb la realitat dels fets. Aquest agermanament li ha fet crear la *Sachwortgeschichte*, considerada per ell com a nervi de la ciència del llenguatge.

La ideologia de Schuchardt ha exercit la major influència sobre la moderna ciència del llenguatge. Els conceptes *Wörter und Sachen*, *Wortforschung*, *Wortgeschichte*, *Wortgeographie* i *Géographie linguistique* tenen llur origen en Schuchardt.

Aquest romanista ocupa el lloc més eminent en la història de la ciència del llenguatge on la lingüística se separa de les ciències naturals i s'atansa a les ciències socials.

En el moment actual la ciència del llenguatge es caracteritza pel seu maldar cap a la història de la cultura, per esdevenir una síntesi de la llengua i de la cultura. Amb tot, els nombrosos partidaris de la tendència positivista i de la metòdica rigorosa, volen que es tingui la màxima precaució en la interpretació dels fets lingüístics. Aquesta tendència és representada per Marr en la U. d. S. S. R. i, a l'Occident, per K. Vossler, en la seva obra *Frankreich Kultur im Spiegel seiner Sprachentwicklung*, i per W. Schmidt, en *Die Sprachfamilien und Sprachkreise der Erde*.

En els capítols VI i VII es dona el contingut d'aquestes obres,

es ressenyen llurs característiques i se n'assenyala llur valor. L'obra de Vossler ve a ésser la síntesi de la història de la llengua i de la cultura d'una nació en un període determinat. La importància de l'obra de Schmidt està en les seves construccions lingüístiques. Ella dona una visió de la relació que hi ha entre l'evolució general de la llengua i de la cultura.

En resum, cal dir que el punt de vista idealista de Vossler és reduït per l'esquema etnogràfic de Schmidt, que constitueix la base de la seva construcció, i que solament la lingüística marxista, creada per Marr, pot il·lustrar degudament el problema que ens interessa.

W. PAULYN, *Lautzeichen und ihre Anwendung in verschiedenen Sprachgebieten*, Sonderabdruck, *Romanischen Sprachen und Dialekte*, 1928, pàgs. 50-66.

En aquest treball l'autor ha reunit els principals sistemes de transcripció fonètica del domini romànic i, a la vegada, fixa el valor fonètic acordat a cada signe de transcripció. Els sistemes reunits i aclarits en aquest treball són : I, Sistema de Böhmer, publicat en *Romanische Studien*, I, 295 i ss.; II, Sistema de Weigand, emprat en el *Linguistischer Atlas des dakorumänischen Sprachgebiets* (Leipzig, 1909); III, Sistema Gamillscheg, publicat en *Österreichischen Mundarten* (Viena, 1919); IV, Sistema Ascoli, contingut en l'*Archivio glottologico italiano* (1875); V, Sistema Goidànich, emprat en l'*Archivio glottologico italiano*, des del vol. XVII (1910-1913); VI, Sistema Merlo, donat en l'*Italia dialettale* (1926); VII, Sistema Jaberg-Jud, per a el *Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz* (1928); VIII, Sistema Gilliéron, per l'*Atlas linguistique de la France*, exposat en la *Notice* (1902); IX, Sistema Gauchat, Jeanjaquet, Tappolet, publicat a la coberta del *Bulletin du Glossaire des patois de la Suisse romande* (1904-1915); X, Sistema Barnils-Griera, usat en el *Butlletí de Dialectologia Catalana* (1913); XI, Sistema Griera, per l'*Atlas lingüístic de Catalunya*, publicat en la introducció explicativa, pàg. 32; XII, Sistema Alcover, publicat en el fascicle I del *Diccionari català-valencià-balear*, pàgs. XXII-XXV; i XIII, Sistema Navarro Tomás, del qual se serveix la *Revista de Filología Española*, 1915, pàgs. 374-376.

Els romanistes agraeixen al senyor Paulyn aquest treball, tan útil per a la intelligència dels diferents sistemes de transcripció.

M. L. WAGNER, *Über den verblühten Ausdruck im Spanischen*, ZRPh, XLIX, 1-26.

L'estudi del vocabulari estrafolari és una especialitat de M. L. Wagner. Els seus treballs sobre l'argot barceloní o mexicà són definitius. En aquest treball que ressenyem s'estudia un vocabulari espanyol creat a base de la *màscara lexical*; el vocabulari creat per mitjà de l'aproximació fonètica, ço és l'aplicació del significat d'un mot a altre mot de semblant estructura. La quantitat d'ironia i de malícia que el poble ha deixat en aquest vocabulari, és extraordinària. Aquest ni ha perdonat les coses santes, ni ha posat traves al mot obscè, per traspasar-ne el significat al mot més inofensiu, que ha acabat per desaparèixer de la llengua. Exemples : *Roma* : nas aixafat; *entreviar* : entendre; *murcio* : lladre; *Juan Rubio* : el sol; *el conde de Uñate* : tenir les ungles llargues; *tener casas en la calle de Gorguera* : tenir escròfules al coll (Besses); *San Alejos* : anar lluny; *San Acá y San Allá*; *Santa Clara*; sard. *Sant'Agata*, port. *Santo Ouvido*. Aquí es podria fer esment d'una sèrie de sants que tenen virtut curativa per raó del seu nom. Es poden citar, encara, els noms *Juan Paga*, cat. *Sant Culgat* : el llit; mex. *algodón* : algom; cat. *ser de l'arpa* : del carrer dels rampins; lladre. L'abundància d'exemples citats per Wagner revelen l'interès que té l'estudi de les creacions en la llengua sota aquest aspecte.

OSKAR FINK, *Studien über die Mundarten de Sierra de Gata*. Hamburg, 1929. 130 pàgs., un mapa i dues planxes.

D'un temps ençà els romanistes d'Hamburg han pres per objectiu de les seves recerques el domini lingüístic castellà. D'una banda, en descriuen els seus dialectes i, per l'altra, estudien la cultura material hispànica. N'és un exemple típic l'estudi que ressenyem, en el qual es donen les característiques dialectals més sortints del consonantisme de la Sierra de Gata; de passada s'assenyalen les evolucions típiques del vocalisme i, també, algunes notes de morfologia.

La introducció, plena de detall, ens hauria pogut informar, també, dels límits i de les divisions diocesanes, potser llavors sabríem per què les localitats espanyoles de Valverde, Eljas y San Martín tenen un dialecte marcadament portuguès.

Per aquesta monografia apreciem que el dialecte de Las Hurdes no ofereix interès extraordinari. Les seves característiques compareixen en els dialectes aragonesos. Es curiós el procés seguit per la *f*- inicial, unes vegades desapareguda, altres evolucionada fins a *pf*-; la desaparició de *ge, i* : *elá* < GELATA; la desaparició de la *-t*- intervocàlica, igual que en el valencià; el canvi de *-d-* en *-l-*: *malecina*. Igual que en els dialectes gascons, la *-N* > *ñ*, i desapareix quan és intervocàlica : *abea* < AVENA. La influència de la *i* sobre la nasal condiona la palatalització de la *n* : *galiya*. També és interessant l'intercanvi entre *l* i *r* : *calol* 'calor', *sor* 'sol'. Diferentment dels altres dialectes castellans, la *-LL-* no es palatalitza *galu* < GALLU, però ho fa al costat de *i* : *silla* 'cadira'. És una nota sortint del vocalisme l'evolució de AU cap a *oi roipa* 'ropa', *coica*, 'cosa'.

El sistema de citar les localitats per mitjà de nombres, si un no té al davant el mapa o la configuració del país explorat, dificulta extraordinàriament la localització dels fenòmens explicats.

La complicada exposició dels fets, potser desvalora una mica aquesta notable monografia dialectal, que agraeixen tots els que es preocupen per la coneixença dels dialectes.

A. GRIERA, *Els noms bascos dels mesos de l'any*, ZRPh, XLVII, 103-112.

L'autor d'aquest treball, partint del comptar per llunes de la gent pagesa pirenenca, creu que el mot basc *il* procedeix del llatí LUNA, i és el component de tots els noms bascos dels mesos. Per altra banda, l'altre component d'aquests noms està pres de les feines de la terra apropiades de cada temps. És interessant l'explicació de *buruil* 'setembre', 'el primer més', paral·lel al sard *cabi-danni* 'mes primer de l'any'. El *buru* < PILU significa 'cap' en basc.

WILHELM GIESE, *Das Baskische Zahlen*, RIEV, XIX, 4. 1928, 22 pàgs.

L'Acadèmia de la llengua basca oferí un premi al millor estudi sobre els numerals en basc. El treball premiat fou el que ressenyem. Aquest interessant estudi sobre els numerals comprèn els següents paràgrafs: I, Elements forasters en els numerals bascos; II, Formació dels numerals; III, Parentiu lingüístic. El treball acaba amb un estudi sobre el problema etnològic.

Segons Giese, solament el basc *milla* és de procedència llatina;

tots els altres nombres són genuïnament bascos. Solament *eun* és de procedència germànica.

Contràriament a l'opinió de Giese, crec que tots els numerals de la llengua basca són de procedència forastera. • *Bat* és un derivat de *PALU* amb evolució fonètica regular i d'acord amb la manera primitiva de contar dels pagesos i pastors del Pireneu; *bi* és el *BIS*; *IRU* és el *TRINU* amb la pèrdua de la *T*- inicial i de la *-N*- intervocàlica, certament ben explicable; *laur* 'quatre' és també explicable per un paral·lelisme amb el gascó *awa* < *AQUA*; *bost* 'cinc' és el nom celta de la mà; comp. l'esp. *ambuesta*, cat. *ambosta* 'la quantitat que cap en ambdues mans juntes'; *sei* < *SEX*, paral·lelament a *lei* < *LEX*, és molt més acceptable que no pas qualsevol parentiu amb una llengua no romànica; *sazpi* pot ésser admès com un procedent de *SEPTEM*, molt més aviat que no pas un parentiu amb el copte. Si admetem que la *z*- inicial de *zortzi* 'vuit' és un article, és molt possible que *ortzi* sigui un provinent de *OCTO*: *OCTO* > *otz* > *ortz* > *ortzi*. En *bederatzi* tenim, de ben segur, un derivat de *NOVELLANU*, creat per raó de l'homonímia entre *NOVU* 'nou' i *NOVEM* 'nou'. I *amar* 'deu', molt irreconciliable amb el llatí, pot ésser molt bé una creació romànica procedent de *les mans* 'els dits de les dues mans'.

Schuchardt, *ZRPh*, xxxi, 586, ha demostrat que *ogei* 'vint' és un mot d'origen celta.

Tots els bascófils, fins avui, exceptuat Schuchardt, han comparat la llengua basca amb totes les llengües més allunyades, amb les quals, durant vint segles, no han pogut estar en contacte. Obliden, però, de comparar-la amb els dialectes veïns, amb el gascó i amb l'aragonès, dialectes que, al meu entendre, tenen la clau per obrir el secret i aclarir els misteris de la llengua basca.

M. G. RAMOS, *De Astronomástica vasca*. Tarragona, 1928. 48 pàgs.

Aquest estudi va dedicat als noms bascos del sol : *eki*, *eguzki*; als noms de Déu : *Jaungoikoa*, *Urti* i als noms de la lluna : *ila*, *ilargi*. La dificultat de trobar un origen d'aquests mots, fa que hom hagi d'admetre amb moltes reserves les disquisicions de Ramos, rublertes d'erudició. ¿No seria possible d'admetre que el basc *jaun* sigui un provinent de *DOMINUM* i que en *ila* tenim un representant del llatí *LUNA* gascó *lúa*? — A. GRIERA.